

Bank
ulice,
0,000.00
8 1/2 zvečer
popoldne
3%
mo, da se
me.
osojilnic v
ustijo, Angli
eriki je
gostilni
stne pišče, ki
so A. Horvati
novec, Greta
je prva in
in zlasti
si, da je A. G.
najboljša
jnih zlasti
človeško
ako piše
nmete polovico
JOLIE, III.
garantira
rebni
NSTOWN, PA.
ni, ko smo
nja, in ko si
j, poln sreče
o, da nismo
svoje navade
menjuje z
rim navajam
oti za svoje
sanost in nje
Kakor hitro
eriško
ko Vimo
pomni, ker
nov in tako
za dobo
JA.
NE.
MOČ.
ELAVNE.
ZNOST.
moč, pregre
obol, da se
lik, ter vsa
ine, imajo
v ribiški
bolest, bodi
v in 100, po

41
List za koristi delav-
skega ljudstva. Delav-
ci so opravičeni do
vsega kar producirajo.
—
This paper is devoted
to the interests of the
working class. Work-
ers are entitled to all
what they produce.

PAZITE!
na številko v oklepaju,
ki se nahaja poleg va-
šega naslova, prileplje-
nega spodaj ali
na ovitku. Ako (423)
je številka
tedaj vam s prihodnjo
številko našega lista po-
teče naročnina. Prosi-
mo, ponovite jo takoj.

Office: 4008 W. 31. Str., Chicago, Ill. "Delavci vseh dežel, združite se!"
Chicago, Ill., 12 oktobra October 1915.
Štev. (No.) 422. Leto (Vol.) X.

UBOGI BALKAN!

Dogodki na Balkanu se razvijajo — ne tako, kakor se govorili frazarski patriotje, temveč kot temna, duhomorna tragedija, in balkanskim narodom zatore žalostni sadovi, pa naj se zaključijo, kakorkoli. Deklamatorji, ki so objubovali Jugoslovanom hribe in doline od zveznikov, morajo sedaj videti, da je zavezniška diplomacija doživela strahovit polom in da niso vse kajzerjeve armade priborile Avstro-Nemčiji toliko zmag, kolikor je utrpela angleško-ruska diplomacija porazov. In vse tolažbe, da utegnejo naposled vendar še zavezniški zmagati, ne odvrnejo žalostne resnice, da je ves Balkan razdvojen, da so balkanski narodi izigrani od kronanih tolarjev, ki sede na njihovih prestolih in da bodo v vsakem slučaju drago in predrago plačevali časti-lakomne namene svojih zločinskih božjih milostnikov.

O bolgarski vladi ne more biti danes nobena dvoma več, da se je v interesu koburškega Ferdinanda, notoričnega megalomana, s kostni in dlako prodala Viljemu in Prusiji. Cele dolge mesece so gozbezdavi hejslovani ponavljali zagoto-vila angleške vlade, da je na Balkanu vse urejeno in da se bo, hvala modrosti britanskih diplomatov, vsak čas obnovila balkanska zveza na boljši, trdnjši podlagi kakor pred tremi leti. Če je napatam nastal majhen dvom o Bolgarski, so se spili, da jo Grška in Rumunija takoj ustrahujeta, in se gane. Bilo bi sicer tudi to dosti žalostno, v vsakem slučaju, zlasti pa s slovanskega stališča; ali vsaj zavezniški bi se bili tolažili, da ni na Balkanu nevarnost prevelika za njihove interese.

Ali zavezniški so bili slepi kakor naši šovinisti. Ne le da si ni znala njihova diplomacija pridobiti Sofiji nikdar niti za cent vpliva; ko je postala kriza akutna, ko je bila nemška armada pripravljena za vlom v Srbijo in za prodiranje proti Cari-gradu, so londonski političarji padli kakor iz oblakov, ko so morali spoznati, da so izigrani tudi tam, kjer so mislili, da razpolagajo z razmerami kakor doma.

Grško in Rumunsko je smatrala ententa že popolnoma za zavezniče. Tako gotovo se je čutila pomega sodelovanja, da je začela v Solunu izkri-vati svoje vojake za marš v Srbijo. Naenkrat v Atenah eksplodirala bomba: Kralj Konstan-tin, o katerem so dannadan poročali, da se je po-

polnoma pobotal z Venizelosevo politiko in je celo odobril mobilizacijo grške armade kot od-govor na bolgarsko mobilizacijo, se je nenadoma sprl z Venizelosem, ta je podal svojo demisijo, nova vlada je pa takoj protestirala proti izkrea-vanju angleških in francoskih vojakov, kljub temu, da so bili namenjeni za Srbijo, zavezničo Grške.

Medtem ko se je izvršil v Atenah čez noč ta obrat, se Rumunska ne zgane. In če se nazadnje zgodi, da se še grška in rumunska armada pri-ključita Nemčiji, ne bo to še skoraj nobeno pre-senečenje več.

Toda naj se zgodi karkoli, naj se vržejo še ostale balkanske dežele v vojno, naj gredo z za-vezniki ali pa z Avstro-Nemčijo ali pa naj ostanejo nevtralne, balkanskim narodom in predvsem Jugoslovanom prinaša ta razvoj neznansko gorjé in izgube, ki se morda nikdar več ne poravnajo.

Ne govorimo le o izgubah, ki jih povzroči voj-na sama na sebi. Te bodo grozne. Srbija je že lani občutila vso grozo modernega klanja in pusto-šnja in sedaj, ko je uničevanje z zavzetjem Bel-grada zopet prenešeno na njena tla, bo trpljenje težko preizkušene dežele še strašnejše. Tega tudi ostale balkanske dežele niso varne, kajti bojna usoda se zna čudno obračati in preroki nimajo mnogo sreče na tem polju. Od dveh balkanskih vojn še niso okrevali, in vsako pomandranje, vsako novo uničenje mora imeti tukaj še težje po-sledice kakor v deželi, ki je do zadnjega živela v blagostanju.

Ali na to škodo ne mislimo sedaj. Še večja, še dalje v bodočnost segajoča bo tista politična škoda, ki so jo narodi, hvala svojim zločinskim vladam, že utrpeli in ki jo bodo še utrpeli.

Po zadnji balkanski vojni so sklepale balkan-ske države same mir. Tuje vlade so poizkušale poseči vmes, a prišle so prepozno. Zunanji prit-isk se ni mogel uveljaviti; a balkanski diploma-tje sami niso bili sposobni skleniti pogodbo, ki bi bila ublažila nasprotja, odpravila bridkost in položila temelj vsaj za bodoče zblizanje in za mir. Tista v Bukarešti sklenjena pogodba je bila kri-vična, pa naj se nagibajo simpatije na katerokoli stran. In tedanje krivice so mnogo krive, da je sedaj zmeda tako velika.

Sedaj pa ne bodo balkanske kržave same skle-pale miru; pogajale se ne bodo med sabo, njihovi interesi ne bodo igrali vloge in se ne bodo vpošte-vali, temveč na mirovni konferenci bodo le prive-sek, odločevale pa bodo velesile po svoji volji, za svoje namene in za svojo korist. Naj zmaga ali-ance ali pa ententa — bivstveno je to vse eno. Zmagovita partija bo sicer — vsaj navidezno bolj naklonjena tistim državam, ki jo podpirajo ali pravica za balkanske narode in za Jugoslovane ne more iziti iz tega na noben način.

Že vstop Italije v vojno je položaj le zmedel — na škodo Jugoslovanom. Zaveznikom je itali-janska kampanja bore malo koristila, naj so ji tudi v parlamentih v Londonu, Parizu in Petro-gradu napravili nekoliko salonskih komplimentov. Njeni militaristični uspehi, zlasti na Goriškem, so bolj komični nego tragični, in vsa D'Annunziova frazovitost skupaj s Cadornovimi telegrami in vsa sveža italijanska armada ni mogla prisiliti Avstri-je in Nemčije, da bi bili odtegnili znatno silo iz drugih bojišč. Faktično je prizadela mala Srbija Avstriji več preglavice in izgub kakor velika Italija. Pač pa je zanesla vlada Vittorija Ema-nuela velikansko konfuzijo v balkanska vpraša-nja in je notranjo moč entente bolj oslabila nego okrepčala.

Sedaj pa je dirindaj popoln, in naj se sučejo reči kakorkoli, jugoslovanstvo ne more iziti iz te-ga kaosa brez velike škode. Ako zmaga Nemčija, zmaga z njo Bolgarska; da je tedaj usoda Srbije zapečatena, je gotovo. Kaj se zgodi, se pokaže definitivno pač šele tedaj, kadar se bo sklepal mir; ali skoraj bi se lahko reklo, da bi bila v tem sluča-ju usoda Srbije še najmilejša, če bi jo celo anekti-rala Avstrija. Tedaj bi bilo vsaj vse jugoslovan-stvo odštevši Bolgare kakorkoli združeno in bi moglo skrbeti vsaj za uresničenje svojih kultur-nih ciljev, pa se politično pripravljati za bodoč-nost.

Tudi če bi Bolgarska dobila Macedonijo, ne bi bila to nesreča, ki bi jo bilo treba obkavati do konca dni. Ali mnogo slabše bi bilo, kar je naj-boj pričakovati v slučaju nemške zmage: To je razdelitev Srbije na več strani. In skoraj je ver-jetno, da je tudi grškemu Konstantinu objubljen kos Srbije kot nagrada za Nemčiji prijazno nev-tralnost.

Utegne se seveda tudi zgoditi, da zmaga dru-ga stran. Morda se pod pritiskom dogodkov ven-dar še Grška in Rumunija pridruži zaveznikom. V tem slučaju bi bila z Nemčijo tudi Bolgarska poražena in pri izdelovanju novega evropskega zemljevida obrezana.

Zahrbtna sebičnost rumunske vlade, ki je v zadnji balkanski vojni brez vsake žrtve oropala Bolgarsko, se je takrat dovolj dokumentirala. Ča-stihlepne sanje grškega kralja, ki ni brez pomena sprejel Konstantinovega imena, so dovolj znane. In če bo Bolgarska premagana, bodo v Bukureštu in v Atenah gotovo zahtevali odškodnino — na račun Bolgarske. Naposled pa so vendar tu-di Bolgari jugoslovanski narod, in če so bili že predlanskem čudni tisti veleslovani, ki so se vese-lili, da je poleg Soluna še Kavala postala grška, Silistrija pa rumunska, so še bolj čudni sedaj, ko se navdušujejo vpričo dejstva, da bo jugoslovan-stvo oklešteno in oslajeno na eni ali pa na dru-gi strani.

Po časopisih se širijo vesti, da bolgarski na-rod ne odobrava politike Ferdinanda in Radosla-vova. Opozicionalni voditelji so Ferdinandu na-ravnost žugali, generali ga imenujejo izdajalec, generalni konzuli demisionirajo, vojaki dezertira-jo. Verjamejo. Kljub temu se vrši politika vla-de. Verjamejo tudi, da ima Venizelos na Grškem več simpatij kakor Konstantin. Kljub temu u-kazuje Konstantin, Venizelos pa je moral iti.

Tako je po vsej Evropi. Narodi so eno, vlad-darji in vlade so drugo. Če bi odločevali bal-kanski narodi sami in če bi jim bila dana prilika, da odločujejo v treznosti, se ne bi moglo nikdar to zgoditi, kar se sedaj godi in narodi ne bi bili žrtvovani za interese kronanih lupežev.

Zato je pa napaka in zločin zamenjati nar-ode z vladami in narodom objubovati, da jim bo do despotične vlade, domače ali pa tuje, dale to, kar si morajo le sami priboriti. Zločin je zapelj-a-vati in varati narode v interesu katerekoli dinastije ali diplomacije, zločin je, na ta način izpod-kopavati edino opravičeno zaupanje narodov v sebe same in zastupljati njih moč.

Ta zločin se sedaj krvavo mašuje, in mnogo mnogo dela, truda in boja bo treba, preden se od-pravijo posledice tega strašnega prokletstva in iz njega vorojene tragedije.

VOJNA IN DELAVSTVO.

Brez delavcev bi bila sedanja vojna prav ta-ko nemogoča kakor vsaka druga. Vladajoči sicer ne slišijo radi tega, ampak resnično je vendar, da dandanašnji nobene količjak sposobne armade nemogoče sestaviti brez delavskih mas. Kjer imajo stalno vojsko, je ogromna večina aktivnih voj-nov, rezervistov, domobrancev in črnovojnikov zeta iz delavskega razreda. Kjer je sistem pro-stovoljev, apelirajo vladajoči v prvi vrsti na de-lavstvo. Na Angleškem hodi celo lord Kitchener delavske unije in prosi njih uradnike, naj skrbé za večje število prostovoljcev.

To je naravno. Odkod naj se dobe v stoletju industrije mase, če ne med delavstvom?

Armade potrebujejo obleke, čevlje, pokrival, oboje, šotorov i. t. d. Brez tega bi bila vojna ravno tako nemogoča, kakor brez vojakov. Izdelavati morajo vse to delavci.

Najvažnejša vprašanja bojev se tičejo orožja in municije. To producirajo delavci.

Delavci se bojujejo, delavci hranijo vojno s svojim delom.

Če ne bi delavci streljali — kdo bi se bojeval? Če ne bi delavci izdelavali pušk, topov, smod-nika, dinamita, nabojev — kdo bi mogel streljati? Sveta resnica: Od delavstva je odvisna voj-na, od delavstva je odvisen mir. Torej bi delav-stvo lahko preprečilo vojno, če bi hotelo.

Toda vprašanje je: More li delavstvo hoteti? In treba je priznati: Danes ne!

Ukazali so mu, naj obleče uniforme, naj vza-me puške na rame, naj gre ubijati. In ubogalo je, kakor je moralo ubogati.

Nagnali so ga v tovarne za orožje in muni-cijo, in šlo je, kakor je moralo iti.

Kajti danes lahko govorimo o milijonih delav-cov, ne pa o delavstvu. Nepregledne množice pro-letarcev so na svetu, ni pa še enotnega, složnega, čvrsto organiziranega proletariata, ki bi imel skupno voljo in jo mogel preleviti v mogočno de-lanje.

Delavstvo bi lahko preprečilo vsako vojno. Nobena sila na svetu ga ne bi mogla vtakniti v uniforme in pognati v klavnico, ne stlačiti v ar-zenale in tovarne za orožje, če bi reklo: Nočemo! Ali da bi moglo izreči to velepomembno besedo, bi moralo biti organizirano ne le v vsakem mestu in v vsaki kempu, ampak od mesta do mesta, od dežele do dežele, tako da bi njegova organizacija obsegala ves svet in da bi v njej živela ena volja in ena moč.

Tedaj pa ne bi moglo le preprečiti vsako vojn-o, ampak lahko bi uredilo ves svet po svoji volji in po svojih potrebah.

Je li tako lepo in prijetno biti slepo orodje v-tajih rokah, da si dajo delavci rajši ukazovati od

peščice oblastnežev, kakor da bi vzeli vaje-ti svoje roke? Je li tako krasno dati se kakor čreda ovac goniti v klavnico, da slušajo delavske mno-žice rajše ukaze silnikov kot sužnji, kakor da bi bili sami gospodarji in po svoje uravnavali svojo usodo?

Oj delavce, delavce! Res je, da producirā vse, da vzdržuješ s svojim delom družbo in da bi bilo kulturno življenje nemogoče brez tebe. A-li spoštovanja vendar ne moreš pričakovati, dokler se sam ne spoštuješ, temveč se mečeš pod noge mogoteem — onim mogoteem, ki bi bili reveži brez tvojega dela.

Lahko bi bil gospodar, pa se sam ponižuješ za sužnja. Kako da te ne bi tedaj ponižavali tisti, ki imajo korist od tvojega ponižanja? ...

Vojne v Evropi ni zakrivilo delavstvo. Ali pasivne krivde se tudi delavstvo ne more oprostiti. Če bi bilo poslušalo glas socializma in se organizi-ralo v armado za varstvo svojih interesov in za pravično ureditev družbe, ne bi bilo svetovne vojne.

Preteklost se ne more popraviti. Ali delav-stvo še vedno lahko prepreči, da se ne ponovi kr-vaava preteklost v bodočnosti.

ŽITNA LETINA.

Iz Washingtona poročajo, da znaša po okto-brskih cenitvah pšenična letina v Zedinjenih dr-žavah 1,002,029,000 bušljev. To je še za 22,700,000 bušljev več nego je bilo cenjeno meseca septem-bra. Tudi letina ovsa, koruze in drugega žita presega lansko.

To bi bil pravi blagoslov za ljudstvo, če bi družba s svojo organizacijo služila ljudskim inter-esom. Ali v okvirju kapitalističnega reda je to blagoslov za posamezne špekulante, ki se morejo s pomočjo svojega denarnega bogastva polastiti ogromnih pridelkov, potem pa odirati ljudstvo, ki mora za drag denar od njih kupovati "božji dar."

Taka sijajna letina pomeni, da bo v Zedinje-nih državah dovolj hrane za vse ljudi in nikomur ne bi bilo treba stradati. Ali tistih naivnežev menda vendar ni, ki bi verjeli, da res ne bo lač-nih ljudi v tej deželi. Solnce je sicer sijalo za vse in deževalo za vse, ali kdor ne bo imel do-volj denarja, ne bo deležen prirodnih dobrot. Pri-roda je dala dobro letino, ali delo, s katerim se more zaslužiti denar, daje in odreka kapitalizem po svoji volji. Tako se je kapitalizem postavil nad prirodo in njene zakone. In če bodo hoteli ljudje še kdaj živeti prirodno, morajo strmogla-viti kapitalizem.

ŽENSKA ENAKOPRAVNOST.

Kakor poročajo iz Washingtona, je predse-dnik Wilson izjavil, da bo glasoval v državi New Jersey za žensko volilno pravico. Dejal je:

"Nameravam glasovati v New Jersey za žen-sko volilno pravico, ker menim, da je prišel čas, da se prizna ženskam države ta privilegij. Ne glasujem pa kot vodja svoje stranke v Zedinjenih državah, temveč hočem izraziti le svoje lastno pre-pričanje kot državljan države New Jersey. Mi-slim, da naj bi to vprašanje rešile posamezne drža-ve, ne pa nacionalna vlada, in da naj se iz tega ne napravi strankarsko vprašanje."

Wilsonova izjava je tipično ameriška. Kratka je, in to je po tukajšnjih nazorih največje hvala vredno. Ameriški časopisi objavljajo ne-prenemoma take "špartanske" izjave posameznih političarjev in drugih ljudi. Kadar pridejo vo-litve, bo pa celo vse posejano s takimi aforizmi posameznih kandidatov.

Kratkoča v izražanju je lepa reč. Ali take "izjave" so brez vsake vrednosti. Delati besede, kjer jih treba ni, je potrata časa in mučenje po-slušalev ali čitateljev. Toda če se hoče povedati kaj programatičnega za javnost, naj bo utemelje-no, ali pa naj ostane med štirimi ušesi.

Toda krogla ni prifrčala, in ko se je zadnjič sešel nemški državni zbor, je bil Liebknecht tam, ter je zopet delal vladi sitnosti. Nato so ga pa menda poslali na vzhodno fronto, kajti socialistič-ni list "Berliner Tagwacht" javlja, da je bil ran-jen na vzhodnem bojišču, kjer ga je padajoče drevo zadelo na glavi.

Vsi prijatelji neustrašenega socialističnega bojevnika bodo želeli, da rana ne bi bila nevarna in da bi hrabri sodrug kmalu okrevaj. Na tem ne more nič izpremeniti, da so želje prusko-nem-ške vlade najbrže drugačne.

Kar je Wilson povedal, ne pomeni nič druze-ga, kakor da dobi ženska volilna pravica v New Jersey njegov glas, en glas. To se nam res ne zdi tako važno, da je treba raznašati po brzojav-ni žici po vsej Ameriki. Pri volitvi bo štel Wilso-nov glas ravno toliko kolikor vsak drugi. Torej ni stvar nič bolj zanimiva kakor glasovanje kate-regakoli drugega volilca.

Ali ker je njegova izjava raznešena po javno-sti, ima ta javnost tudi pravico, da sodi o njej, kljub temu, da je tako kratka in neobrazložena.

Če bi bil Wilson povedal svoje razloge, bi jih bilo mogoče uvaževati. Ker jih ni povedal, se ne more nihče ozirati nanje in človek se lahko drži le besed, ki so bile objavljene.

Prezident misli, da je prišel čas, ko se prizna ženskam v New Jersey privilegij volilne pravice. Te besede pač kažejo, da po Wilsonovem mnenju doslej še ni bil čas za to. Tedaj pa bi moralo biti zanimivo slišati, zakaj je zdaj čas in zakaj doslej še ni bil. Mislimo namreč, da je bil čas za to že davno in nikakor ne moremo uganiti, kaj da se je pravzaprav zgodilo takega, da bi bilo ravno se-daj opravičeno, kar včeraj baje še ni bilo.

Tudi pravi Wilson, da naj se ženam sedaj da ta privilegij. Ne vemo, kaj mislijo ameriške su-fražetke o teh besedah, zdi se nam pa vendar, da smatrajo vsaj one, ki jim ni boj za volilno pravi-co le sport, svojo zahtevo za pravico, ne pa za pri-villegij. Ako bi bil privilegij, bi imeli prav tisti, ki se mu upirajo. Kajti demokratizem ne pre-naša predprave. Po naših nazorih, gre ženskam politična enakopravnost enostavno zato, ker ni nobenega vzroka, zakaj da naj se smatrajo v jav-nem življenju za manje vredne od moških.

Ali morda razumemo Wilsona. Če bi javno izjavil, da je ženska volilna pravica po njegovem mnenju pravica, tedaj ne bi mogel reči, da to ni strankarsko vprašanje, ampak od svoje stranke bi moral z vso odločnostjo zahtevati, da jo sprejme v svoj program in da se bojuje za njo. Če bi jo smatral za pravico, bi se moral odreči stranke, ki ne stori vsega, da jo uveljavi.

Wilsonova stališča je bolj udobno. On bo glasoval za žensko volilno pravico, drugi člani njegove stranke lahko glasujejo drugače. Tako se ne zameri pristašem ne nasprotnikom ženske vo-lilne pravice.

Toda tista politika, ki se noče nikomur zame-riti, je naposled najslabša. Kajti le politika brez načel more biti takta. Kjer so pa načela, tam je boj; tam mora biti človek pripravljen na nasprot-stvo, in če je treba, tudi na zamero. Brez tega ne more nobeno načelo zmagati. Načela, ki osta-nejo le na papirju, so pa prazne fraze.

GOSPODIN FRANJO.

ROMAN — SPISAL PODLIMBARSKI.

Ob večerih, ki so postajali že dolgi in hladni, čepi Danica sama zase pred Drljačkino hišo, stiska roki pod gunjčje ter gleda v mirno nočno globino, vso polno svežosti in dišav. V temnih obriših stoji pred hišo pritlikave češplje; skozi njih šibke in ogoljene veje se rišejo trstasti hrasti velikani kakor mrki stražniki planine; za njimi se v neprodni temi spaja Zeleboj s Kravanjo. Do čim že gluha noč ziblje zemljo in vleče od nekdaj tanke megle, da pokrije z njimi hrib in plan, je na nebu še vse svetlo. Belkaste lise večernega sijaja se razlivajo po vsem nebeskolu, kakor bi zapad podajal vzhodu roko, in v blede nebesni svetlobi so razstali višnjevkasti oblaki, kakor otekli po dalninskem morju. In tam na severnem kraju leži velik otok, podoben onemu prostranemu cesarstvu, katero je videla Danica z vsemi njegovimi gorami, rekami in mesti narisano v svoji šolski knjigi. 'Bog ve, z katere pokrajine tega silnega cesarstva je prišel oni, ki se ga je tako močno oklenila moja misel,' — premišljuje deklica, vsa zatopljena v svojo srečo. Vse naokrog sama tiho, le sova zdajpazdaj tužno zaskovika v planini, kakor bi zajavkala gorska vila pod udarci gozdnega škrate. Takšno vpitje, hrpenje in grgotanje je Danica slišala v Hercegovini, ko so Turki morili ujete vstaše.

Preteklost in sedanjost sta se zlili v njeni obratovitosti. Kakor je bila prva ob vstaji in po smrti staršev grenka in prazna, tako je druga sladka in bogata. Poprej je lazila po temi, zdaj ji sveti mogočna luč na praznik življenja. Kakor otrok, ki jemlje iz stavbe skrinjice kocke in gradi z njimi veličastne hiše, cerkve in gradove, jih podpira, vse križem razmetava in zopet postavlja, tako je delovala njena domišljija: ustvarjala je čudežne svetove, kjer več ne vladajo naravni zakoni, kjer se izpolni vsaka želja in vsako hrepenenje, kjer nimata moči ne snov ne sovraštvo in se izvrši vse, karkoli je jedva slutila duša, ko je bila še vsa vkovana v bedno telesnost. Prej je mnogo mislila o Jovici, kadar je bil odsoten, a zdaj je skoraj pozabila nanj, tako mogočno je priplaval na površje njenih občutkov gospodin Franjo: polastil se je vsega občutljivega ustroja njene notranjosti. Nekdaj je ljubila brata, oboževala je njegov naravni heroizem, njegovo moško odločnost, celo njegovo prezirno in asketsko vedenje napram ženstvu, sedaj je njeno sree ohladnelo, njeno uho je oglušilo zanj, nekako drobila se je njegova junaška postava, ker vso njeno domišljijo je zavzel gospodin Franjo: stopil je pred njo, in zastrl oči, da so bile slepe za ves ostali svet. On je neomejeni gospodar njenih misli; kakor globoko zabirajoči plug po mehkem polju, tako pojde ljubezen od njega z njo do groba.

Večkrat je sklenila, da pojde z Bobojedcem v Tuzlo, ker hoče videti gospodina Franjo, toda sramovala se je, razodeti takšno željo. In v sanjah se ji je prilaskala druga misel: sama gre pojoč preko hribov in dolin z neizrekljivim hrepenenjem v srečo; vsa trudna in onemogla od poti in duševne bolesti, zagleda pred seboj mesto s kupolo pravoslavne cerkve; v solnecu se blešči zlati križ nad njo in v njegovi senci stoji mnogo belih minaretov; pri jalskem mostu zagleda gospodina Franjo; poklekne predenj, oklene se njegovih kolen in doslej neznan blaženost se razlije po njenem bitju. Bedeč je zavrgla to misel: sramežljivost in strah pred samotno potjo sta jo odvracala od nje.

Treznješi je bil Vilar, ki je bil že precej davno okusil prvo ljubezen in je imel že vse jasno zadržano pred seboj in si zlatih gradov ni več stavil v oblake. Mislil je o Danici, kolikor se spodobilo, toda njegov organizem ni bil tako uravnan, da bi bilo v njem v gotovih časih prostora samo za žensko. Sicer se ni povzpel na stališče takšnega asketa, kakršen je bil Jovica, ki je s svojo revolucionarno dušo preziral oba vladarja človeštva: feminizem in materializem, a toliko se je nagibal na zdržljivo stran, da se je umel zatajevati tudi sredi najhujših ljubezenskih navalov. Toplo se je spominjal Danice, toda v njegovi široki duši je ostalo še mnogo prostora za druge stvari. Imel je jasen pogled za vse, kar se godi krog njega, in voljo, ne zatistiti očesa, ako se godi krivica. V prejšnjih časih je bil tudi on nekaj cinika, ki je prisiljeno poslušal umazane pogovore v javnih lokalih in jim ni ugovarjal, ki je molče šel mimo krivice in je z žalostjo v sreči zatistil oči, da bi je ne videl — ker se je takrat še sramoval svojih boljših občutkov. Bosenske razmere pa so mu odprle oči in tako gorostasne so se mu zdele, da je javno grajal vse, kar je bilo vredno graje. Mislil, govoril in delal je drugače nego oni na otoku, zato je veljal za neumestnega filantropa ne samo nadporočniku Buzdugi, ampak malone vsem, ki so hodili v kazino. Kakšno onemogo rahločutnost bi mu bili še odpustili, dasi sami še tste niso bili zmnožni, ko pa so zapazili, da se je z njo priljubil nezadovoljnim ljudem, so začeli pikro gledati nanj ter mu podtikati nevarne majkine krave. S tem stopa novo bitje na pozorišče, mojega romana in jaz mu rade volje odprem vrata v novo poglavje.

36.

Stara Grgičevka je imela v lesnem hlevu za hišo suho kravo, ki je imela dosti mleka, kadar je dobivala dobro krmo. Zadnje čase jo je zelo skrbelo, kaj bo s to ljubo živaljo. Pod turškim gospodarstvom jo je smela pasti po vseh rebrinah nad mestom, na te razsežne pašnike je takrat gonil živino vsak, kdor jo je imel. Pod avstrijsko

vlado se je vse izpremenilo. Ta je darovala del teh pašnikov Sestram božjega usmiljenja, na drugem delu so se večali vojaki in nekaj so jih zagradili begi, ker jim je nova uprava naložila nanje davek. Majka ni vedela, kje pasti. Nabirala je s snaho ob potih in njivah zelišč ter nosila domov. Pozimi je nameravala dati kravo na kmete k bratu v rejo. Bobojedec bi jo bil nagnal v hosto, kjer bi si po zgledu njegova konjeta sama iskala živčaje. Morda je umna žival slutila svojo bodočnost, pa je hotela poizkusiti, kakšno je vlačuganje na svobodi, morda se ji je zasmilila majka, pa ji je hotela olajšati skrb za hrano in sama poskrbeti zanj, verjetneje je, da jo je spomnil prazni želodec na socialno vprašanje in jo pognal na težko pot s trebuhom za zeliščem; naj bo tako ali drugače, res pa je, da se je neko prekrasno noč izmuznila iz nezaprtega hleva, vohala po ulici gor-dol, mulila kraj potov in v dobri slutnji približljala naposled pred kazino. Tu je dolgo opletala, veseleč se zvezd in druge nočne prirode ter gosposkega vonja, ki je prihajal s kazinskega vrta. In ni mogla odoleti vseobčemu hlepenju po čim večjem užitku; fini vonj, lasten vsem koritarjem in žlebarjem, ji je pokazal v zelenem plotu odprta vrata, skozi katerega se je potisnila v črni greh. Ko je stala onkraj plota, je kolovratil po ugajeni poti sredi vrta poslednji pijani gost iz kazine. Zanj krava 'haje i nehaje', ker mikale so jo boljše stvari. O, blagor mu, komur je dano, priti k polnemu koritu! Dotičnik je morda tako skromen in čednosten, da niti ne ve, kje je, no drugi, ki nismo tam, vemo, da je tam dobro, in vedela je tudi krava. Na vso sapa je šavsala in hlatala po sočnih rastlinicah, dokler se ni na vzhodu pokazala prva krpica dneva. Tedaj se je spomnila, da se spodobijo, po lastnem telesnem užitku zatopiti se v premišljevanja, za kar se ji je jutranje razpoloženje narave zdelo zelo primerno. Legla je na pot, kjer se čez dan in do pozne večerne ure šetajo tuzlanska gospoda. Spokojno prežvekujoč, je dolgo zrla na solnčni vzhod ter se čudila, kako iz malega zraste veliko. Prešerna radost se ji je razlila iz polnega žledeca na gobčne poteze. Nagledavši se naravnih navlak, se je poglobila v socialno vprašanje, ker nekaj mrvice tega velikega vprašanja se je bilo i njej, kakor vsem drugim stvarim, ki so obtežene z žledcem, zadobilo v možgane. Zakaj ni vedno tako, kakor je bilo nekoč! Toliko je dobrot na svetu in poštenemu bitju so zaprti! Zakaj ni svet tako ustvarjen, da bi nežno rastlinje samo frčalo v odprte gobe! Po tem pametnem vzdihu je začutila žejo, kakor jo začuti človek, kadar se je do sitega najedel in namislil. In glej — v ta dobri čas se je zgodilo kakor v pravljici: jedva je poželela, že je stalo pred njo. Kraj poti so se šopirili krasni šopi pisane trave kimajoči pod srebrno roso. Šavsnila je po travi ter polizala z nje biserno vlagu. Tedaj pa jo je dohitela usoda maščevalka, ki stoji vedno v službi samopashnikov in okrutnikov. S ceste je stopil na vrt brkast vojak, za katerim je tvorilo pet Bošnjakov drva za kazinsko kuhinjo. Ko je brkič naletel na kravo, ovirajočo promet, se ni malo začudil; ko pa je zagledal vse polno svetločnih mlincev na ugajeni poti, koder se šetajo gospoda in njegov gospodar stotnik Hvalibogovski, se je silno zgrozil in razsrdil. Izdril je iz prvega tovara debel sklessek ter začel z njim udrihati po živali, kakor bi ji hotel zmlati kosti. Ko ji je odbil desni rog, je bolestno zamukala in vstala. Zdajci jo je spoznal prvi tovarnik, naš znanec Ante Bobojedec. Zamahal je z rokama ter rahlo prijel vojaka za ramo, rekoč: 'Oj brate mi po Bogu, gospodar ti naš, ne toleci, kakor se bije s tolkačem po kamenju na cesti! To je krava moje sestre Mare Grgičeve, bedne katoličanke. Vrt ima vrata zato, da se zapirajo. Da jih je snoči zaprl eden tvojih služabnikov, krava bi ne bila mogla grešiti,' na kar je pritaženo in vščipljivo pripomnil drugi tovarnik: 'Gospoda in psi ne zapirajo vrat za seboj.' To je vojaka še bolj razkačilo in zavpil je: 'Zakaj imajo pa čuži vrata pri hlevu — a? Ušiveci, cigani, puntarji! Vse postreliti!' Bobojedec je preplašen skočil za dva koraka nazaj in vojak je iznova začel mlati po kravi. Prenehal je, ko je videl, da ji je prebit zadnji nogo, ki jo je žival iztegnila otroplo in nerabno. Ta rabuka je privabila še dva vojaka, ki sta skočila iz kazine tovarišu na pomoč. Vsi trije so se uprli v žival ter jo zarinili na kazinsko kegljišče, kjer so jo privežali k ograji. Potem so stopili v krog na vojno posvetovanje.

'Za slano vodo drve ovce, za vodo gre mlin, za travo krava', je izpregovoril Bobojedec ter ponižno naklonil glavo. 'Krava je nedolžna kakor pšenično zrno'. Čez hip je zaprosil, naklonivši glavo na desno ramo: 'Dajte jo nazaj, kaj naj počne moja sestra brez nje!' In zopet čez hip je vzdihnil ter se zlagal: 'Bedna katoličanka bo molila za vas, gospodarji vi naši!'

Vojno posvetovanje je bilo končano in prvi vojak je razglasil: 'Hajdite, čuži, in polizite nesnago na poti, pa bo krava vaša!'

Tedaj je zakipelo v drugem tovarniku in zadrl se je: 'Kaj — mi naj polizemo! Nismo lizali niti pod sultanom... Nismo vaši psi, tudi psi bi ne lizali!' Ta moška beseda je prestrašila Bobojedca. 'Dolg je tvoj jezik, prokleti Vlah, in zanj boš visel gotovo še na drevesu', si je mislil.

Tovarniki so zmetali drva, pobrali borni izkupček in odšli. Bobojedec je hitel k Grgičevim, da naznani nesrečo. Sestre ni dobil doma, ker pol ure je bila že z doma in je iskala kravo. Sporočil je Vilarju, ki se je pokazal na oknu. Dančin pozdrav, daš tistikrat ni bil nič v mlinu, potem mu je povedal dogodek na kazinskem vrtu in ga prosil, naj on posreduje, da pride krava nazaj,

ki itak ne bo za drugo nego za mesarja. Inženir je obljubil svojo pomoč, zaprl okno in se začel napravljati.

V tem je skrbna majka pretekla že celo mesto. Vse je preiskala. Naposled je zapazila sledove kravje poti, ki so kazali na kazinski vrt. Nič drugega sluteč, je stopila vanj. Ostrmela je, ko je našla žival privezano s konopcem in tako razmrevano. Skočila je k njej in jo stokajoč hitela odvezavati. Tisti trenutek je stopil k njej brkast vojak ter jo neprijazno prijel za rokav. 'Premila majka, ta krava je zdaj naša, ker smo jo zaplenili na našem ozemlju. Plačala boš vojno odškodnino, ako jo hočeš vzeti nazaj. Razumela?' Tako je v slabi srbohrvaščini govoril brkič in da bi majka bolje razbrala položaj, ji je pokazal deset prstov ter ji pred nosom posvaljal s palecem in kazalcem čes: Plačala boš!

Kadar je trebalo plačati, majka niti najčistejše srbohrvaščine ni razumela, kaj še takšno žlobudanje. Ker ni mogla hitro razplesti vzla, je segla v nedrje po pipec, da kakor veliki Aleksander v škripeh prežeze voz. Pa vojak ni pustil. Prijel je od zadaj za krilo in jo s takšno močjo odtegnil od krave, da se je starka opotekla in povallila na grmičje odevitajočih bigonij, pelagionij in fuksij, ki so se šopirili pod kegljiščem. 'Zulumare švabski!' je zakričala, pobirajoč svoje kosti in ko je bila prišla do sape.

Vojak se je iznova razsrdil, ker besedo švabski je smatral za razžaljenje časti, vrhutega mu je bilo žal pomandranjih evetic. 'Marš vum, marš, marš!' je zakričal, prijel starko za suhi tilnik, jo tiral k plotu, ki je tudi za kegljiščem ograjal vrt, in jo pahnil skozi vrata na pot. 'Tukaj čakaj, kolovrat stari! Buta! Krava pride še le preko protokola in konaka v tvoj hlev — kadar plačš globo'. In je z zapahom zaprl vrata.

Majka ni vedela, kaj je protokol, a globa in konak sta ji bila znana. Vedoč, da je med njo in mučiteljem plot, preko katerega je ni mogel doseči, je zdajci vsa razkačena odprla zatvornico svojim psokvam. 'Kaj, še globo naj plačam zato, da si mi ubil kravo? Čakaj, jastreb švabski, lopov, prašič mastni — zatožim te v konaku, pri carju čistim te bom tožila, da mi plačš žival! S to desetorico nohtov se preživim jaz — dvignila je roki — a ti živiš s tujimi žulji, ciganeče smrdljivo, gavran črni —'

Vojak psokv ni ostal dolžan. 'Molči, brez zoba kuzla! Da znaš tako delati s svojimi nohti, kakor umeš z gobcem, sedem debelih krav bi ti stalo v zaprtem hlevu.' Še drugih evetik ji je nasul, vzraslih na vojaškem polju.

Ona za plotom je nadaljevala: 'Ječa naj ti postane domača hiša, če jo še kdaj uvidiš, ti steklina švabska! Žena tvoja naj vso deco tvojo zapored poljublja na mrzle, posinjele ustnice, za kugo naj pocepa tvoja živina in sam erkni za plotom! Kolne naj te majka na tvoji smrtni posteli, črni naj tvoj obraz liki gruda ledu, kosti naj ti gnijejo pri živem telesu in po smrti naj te izmeče zemlja volkovom v žrejte!' Žugala je majka s pestjo preko plota, iztegovala je vrat, da bi bolje videla nasilnika, iz oči ji je sršela strašna jeza.

Vojak ni dosti premišljeval o logiki njenih psokv. 'Na tvojem jeziku bo še vrag brusil kremplje — koklja pijana!' je zavpil in še več neslanosti ji je nametal. Končno se je spomnil, da z besedami ne pride na konec. Pobral je sklessek, s katerim je bil prej obdelaval kravo. Da bi dal duška svoji jezi in bi se pomirila Bosna, ga je vrgel proti starki. 'Idi k vragu, rilec babji!'

Majka se je okretno ognila sklesku. Tedaj se je podrobneje zazrla v vojakov obraz: ves je bil črn in višnjevi, živalske oči so se svetile, kakor bi vrag prežal iz najtemnejšega peklenskega kota. Šinila ji je v glavo misel, da se že vrši njeno prokletstvo. Zbežala je in kolikor so jo nesle noge, je tekla k Hrenu, ki je velik gospod in ji pomore do krave.

Hren si je z vodo izgraval usta in s ščetico snažil zobe, ko je starka planila predenj. Njene sicer tako mile oči so divje švigale, lične kosti so ji še bolj izstopile, na njeno znojno čelo se je tu in tam usul trdi češuljček sivih las, roki sta se ji vdrli v suhe prsi kakor kremplji v živi plen, njeno telo je drgetalo. Hren se je prestrašil te nenavadne prikazni.

'Kaj se je zgodilo, majka?'

V naglici je pravila, zadihajoč se in s tresočim glasom. 'Pomozi mi, gospodar ti moj milostivi! Ako Boga poznaš, pomozi! Ti hodiš v konak, tvoja beseda mi privede kravo nazaj.' Tako je končala vsa v solzah.

Hren se je razsrdil. Držeč v eni roki kozarec, v drugi ščetico, je zavpil: 'Kam pa misliš, majka! Jaz naj se vrtim v vojaške stvari? To bi se mi utepalo! Ako so namlatili tvojo kravo, ki se je povsem neupravičeno zarila ponoči na kazinski vrt — dobro, a mene ne bodo mlátili, ker jim nočem po nepotrebnem nastaviti svojih kosti. Sicer pa — kultura, kultura! Kolikokrat sem te že učil, da ne smeš kar tako na vrat na nos vdirati v moje stanovanje. Treba lepó potrkati na vrata in čakati, da kdo reče: Herein ali pa noter! Takšna je pri nas olika in navada.'

'Pozabila sem, oprosti, gospodine!' je zahtevala majka. Vse drugačnih besed je pričakovala.

'Takšna prideš in ob tako zgodnji uri, ko te nihče ni zval. Da te vidijo moji otroci, uroke bi dobili od tebe.' Začel je zopet grgrati.

To glasno govorjenje je privabilo gospo Minko iz kuhinje. Tudi ona se je prestrašila starke. Obžalovala je njeno nesrečo, celo preblečala je. 'Kako je to erdo, trpinčiti ubogo žival!' je mehko rekla. 'Toliko so naglasi nemških vojakov, ki se ne marajo naučiti deželne jezika —'

Tu je Hren zabrusil polna usta vode v kabljič kraj umivalnika in z zlobno ironijo na obrazu je rekel nemški: 'Prosim te, Minkee, ne čvekajaj

takšnih budalosti v navzočnosti teh ljudi. I kaj pa ima opraviti deželni jezik s kravo? Tvoje besedičenje bi nama lahko škodovalo. Majki se prav godi. Že večkrat sem videl njeno kravo samo na izprehodu po mestu. Pomisli, kako bi bilo, ko bi se smele vse krave tako svobodno šetati po ulicah. Zapira naj jo, zato je tesar naredil vrata. Stari red mora izginiti in novi se mora uveljaviti, zlepa ali zgrda.'

'Kravi je zlomil nogo —'

'Ima še tri zdrave. Jaz hodim samo po dveh.'

'Rog ji je odbil —'

'Mleko ne teče iz roga.'

'Ali se ne spominjaš, Vinko, kako sva pred leti skupno čitala Stritarjeve pesmi, tiste lepe o Raji?'

Mati, Turek je lisko ukrall, Ko sem jo v rebri pasla. Kdo nam bo zdaj, ko jo je odgnal, Mleka dajal in masla?

Takrat te je ganila tista mati, a danes si trdi neizprosen, mož jeklen —'

Hren je vrgel ščetico na umivalnik, pograbil brisalko in ježno je odgovoril, otrajajoč si usta. 'Pa naj Stritar danes napiše pesem o tej nesrečni majkini kravi, ako si upa. Avšica, vsake reč ob svojem času! Zdaj veje drug veter, z njim moram frčati jaz, pa me zafrkavaj, kolikor ti drago.' Osato je pogledal na majko, bacil brisalko na posteljo, stopil bliže k soprog in nemški je nadaljeval: 'Spravi mi starko za danes iz hleva jutri pa zopet lahko proide, ko se pomiri ne bo več toliko neplodnega jadikovanja. Zaradi ene krave naj bi imel sitnosti! Minkee, bodi previdna žena, saj poznaš tukajšnje razmere. Majki dovoli, da si na našem vrtu zapuli pet ali šest rjuh trave — jesen je tukaj — nič ne ugovarjam. Vse naj poruje ali požanje. Drugače ne morem storiti za kravo. Naj se zateče k svojemu gospodinu Franju, on se rad ukvarja z dobrotljivostjo. Pa se tudi lahko, ker je sam in naposled neodvisen od bosenskega kruha.'

Ko je majka zaslišala imenovat gospodina Franjo, je dvignila glavo. 'Da, gospodin Franjo je naša skala. On se jih ne boji,' je viknila navdušeno in pikro obenem.

'Da, on jim pokaže,' je patetično odgovoril Hren, ljubosumen na Vilarjevo svobodo.

Majka je vsa zasopla hitela domov. Vilar je bil že pripravljen na odhod. Majki je obljubil, da stori vse, kar je v njegovi moči. Tudi on se je spomnil Stritarjevih verzov in posmejal se je nečemu. Toda sklenil je pomagati, da ne poročajo Bošnjaki: Nova kultura je prišla in z njo novost, na gila, pa ga ni bilo človeka, ki bi jih izkušal ublažiti. Gredeč po ozkem dvorišču, ni zapazil Bobojedca, ki je pred hlevom zajtrkoval čebulno in kruh, čepeč kraj svojega konjčica.

Se le pri vratih je zaslišal Bobojedčovo vzhovaje: 'Boga mi — mrzla zima stoji pred pragom — kaj bo, kaj bo? Gola je moja bosotina — u!' —'

Okrenil se je in šel k siromaku.

'Otroci mi jokajo doma,' je javnil bežni trgovec s carskim lesom.

'Naj jokajo, saj ti jih nisi učil,' je marmno odvrnil Vilar še vedno zamišljen v Stritarjevo lisko.

'Sami so se naučili, istinabog! O, velika je tvoja pamet, gospodine Franjo! Srečna je majka, ki te je nosila, in srečna je ženska, ki bo rodila od tebe. U-u!'

Vilar je natresel nekaj srebra predenj in mu naročil pozdrav za Danico. Bobojedec je z živahnostjo kretno pobiral in mrmral nekaj o bednih katolih in učenih ljudeh.

Majka je drobnela za Vilarjem, ki se je napotil na kazinski vrt. Ona je ostala na poti, boječ se razkačenega vojaka, on je šel naravnost k kegljišču. Ogledujoč pohabljen žival, je zmajeval z glavo. Pristopil je brkast vojak.

'Zakaj ste tako razmrevali žival? Ali se vam nič ni smilila?' je vprašal Vilar v tonu dobrega in mirnega človeka, ki pričakuje dobroto od sobrata.

Zgodilo se je mrhi po njenih zaslugah,' je moško odgovoril brkič.

'Dajte kravo nazaj! Lepo napitnino dobite od mene in tudi škodo povrnem.'

Vojak je pogledal v višek, kakor bi bila tam napisana lepa beseda napitnina. Pomislil je nekaj, ker močno mu je ugajala ponudba, toda kaj, ko je bilo prepozno. Potresel je z glavo kakor lisica pod nedosežnim grozdom. 'Ne morem, gospod! Krava stoji že v jutranjem raportu prijavljena kot plen. In kar je pripljenjeno, denejo naš po veljniki gospod stotnik Hvalibogovski vse na protokol. Ob osmih bodo vstali, ob devetih pridejo sem pogledat. Kar zaukažejo gospod stotnik, to se mora zgoditi, pa je amen besedi.' Zasukal se je na peti in je odšel v kazino. (Nadaljevanje.)

Narod ni svoboden, če je njegov vladar neodvisen.

V Avstriji razpisujejo po 25 kron nagrade, če vjame kdo ubegelega vojnega vjetnika. Judež je dobil 30 srebrnikov.

Neka dama, po imenu Laimbeer, rojena Natalija Schenk, je izgubila vsled železniške nesreče svojega moža. Zato zahteva od železnice Long Island 250 dolarjev odškodnine.

Dvestopetdeset dolarjev je ženi vreden mož Marsikateri pes se draže plačuje.

Vojna je najboljši dokaz, da je človeštvo še zelo zaostalo. Če ne morem s pestjo dokazati, da imam prav, ne morem tega niti z armado. Če zmaga kakšna država, je to lahko dokaz, da ima boljše kanone, pa ne, da ima bolj prav kakor tista, ki je premagana. Zato je kratkovidno, če verjamejo ljudje, da se vodi vojna za pravico.

ADVERTISEMENT

Avstr. Slovensko

Bol. Pod. Društvo

Ustanovljeno 16. januarja 1892.

Inkorporirano 24. februarja 1908 v državi Kansas.

Sedež: Frontenac, Kans.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: MRATIN OBERŽAN, Box 72, E. Mineral, Kans.
Podpreds.: JOHN GORSEK, Box 179, Radley, Kans.
Tajnik: JOHN ČERNE, Box 4, Breezy Hill, Mulberry, Kans.
Blagajnik: FRANK STARČIČ, Box 245., Mulberry, Kans.
Zapisnikar: LOUIS BREZNIČAR, L. Box 38, Frontenac, Kans.

NADZORNIKI:

PONGRAC JURŠE, Box 207 Rdley, Kans.
MARTIN KOCMAN, Box 482, Frontenac, Kans.
ANTON KOTZMAN, Frontenac, Kans.

POROTNI ODBOR:

JOSIP SVATO, R. 4, Woodward, Iowa.
FRANK STUCIN, Box 226, Jenny Lind, Ark.
MATIJA ŠETINA, Box 23, Franklin, Kans.

Pomožni odbor:

WILLIAM HROMEK, Box 65, Frontenac, Kans.
ANTON KOTZMANN, Box 514, Frontenac, Kans.
sprejemna pristojbina od 16. do 45 leta znaša \$1.50.

Vsi dopisi se naj blagovoljivo pošiljati, gl. tajnika.
Vse denarne pošiljate pa gl. blagajniku.

Dvorna etiketa.

Med največje norosti monarhij spada takozvana etiketa, ki predpisuje dvornim ljudem in tistim, ki prihajajo z njimi v dotiko, vsako stopnjo, vsako kretnjo, skoraj tudi vsako besedo. Če se ni človek popolnoma odvadil naravnega načina življenja, se mu mora zdeti, da čita povesti iz blaznice, kadar naleti na opis vseh tistih ceremonij, ki veljajo na dvorih za svetosti. Ali sme se mora izpremeniti v gnev, če se človek spomni, da plačujejo narodi milijone in milijone svojim kronanim trotom, le da morejo igrati komedijo s kostumi in smešnimi šegami.

Nekoliko pojma o etiketi na ruskem dvoru daje sledeči opis: "V moji državi je samo ena imenitna oseba, in to je ona, s katero jaz govorim, in samo, dokler z njo govorim." Ta ponosni izrek, ki ga je izustil nekoč car Nikolaj I. proti svojemu ministru grofu Nesselrode, označuje pač najpristnejše onega duha, s katerim je prepojena ruska dvorna etiketa in čigar početki segajo daleč nazaj v one čase, ko je bil Bizanc še glavni nosilec kulture vzhodne Evrope. Vsa veličina, vsa moč in ves blesk se združuje v posvečeni osebi vladarjevi in odseva iz njega na one, ki se smejo približati vladarjevi osebi. Ne rojstvo, ne bogatstvo, ne tradicija ne odločuje o pristopu na carski dvor; le dostojanstvo in služba, ki jo car komu podeli, odpirata vrata v carsko palačo, in mali kmet, katerega je postavil car na visoko mesto, sme pristopiti pragi, ki je članom starih plemenitih rodov nedosežen, dokler v službi države, uprave ali armade ne zavzamejo gotovega dostojanstva.

V tem pogledu je ruski dvor pač tako demokratičen, kakor noben drug vladarski dvor ne, in v Rusiji živi vrsta starih knežjih rodbin, ki nikdar niso in ne bodo uživale časti, da bi gledale carja iz oči v oči.

Tudi carica je strogo vezana na staro etiketo; sprejemati sme samo dame, katerih soprogi imajo gotovo odlično mesto v državnih službah. Bogate Američanke, ki so se omožile s slavimi nositelji staroruskih plemenitih imen, so bile že večkrat razočarane, ko jih zbog stare šege na carskem dvoru niso sprejeli. In ta nazor je danes jedro ruske dvorne etikete, v kateri aristokracija sama na sebi ničesar ne pomeni, "činovnik", uradnik, pa vse.

Tudi pred rodbinskim življenjem se ta etiketa ne ustavlja; car ostaja vedno najvišji, in da to izrazi, mora zatrepti tudi nasproti svoji ženi tisto vladnost, ki jo smatrajo na zapadu kakor samoobsebi umljivo dolžnost do ženskega spola. Car vstopi v dvorano in jo zapusti pred svojo ženo, ki sme vedno samo njemu slediti, on se usede prvi za mizo, njemu servirajo najprej in on da znamenje za odhod. Skoro vse fotografije carske dvojice kažejo carja sedečega, carico pa stoječo poleg njega. Pri sprejemih, h katerim so pripuščene tudi osebe srednjega dostojanstva, car ne sme dati nikomur roke, dočim ima carica v tem neomejeno pravico. Tako si sme carica tudi do-

bodo spoznali, kakšne burke se igrajo z njimi in za kakšne namene morajo biti sužnji?

Teorija prepoveduje vsaki osebi sesti v pričo vladarja, in samo slavnostne pojedine smejo biti izjeme. V praksi seveda to določbo čisto prestopajo; in tujim poslanikom car večidel ponudi sedež. Drugače je pa z Rusi in celo ministri smejo samo pri državnem svetu v pričo carja sedeti. Vsak teden, kadar morajo ministri carju poročati, morajo med avdijenco stati, in edino, kar dovoljuje carjevo vljudnost, je, da sam med pogovorom nekaj časa stoji. Samo enkrat v letu je izjema: to se zgodi po polnočni velikonočni službi božji, ko poljubni car velike kneze in enega ali dva svojih najljubših slug ter ko njega dvorni kaplan trikrat poljubi.

Tudi v mestu, ki ga zavzemata carica in carica mati v dvornem življenju, žive dalje stare jutrovske tradicije. Tako gre carica mati pri vseh javnih slavnostih pred svojo sinah in stoji na desni vladarjevi. Seveda določa tradicija, da z dnevom, ko rodi carjeva soproga sina, preide prednost nanjo. Toda carica mati se drži svoje prejšnje pravice, in tudi pri otvoritvi prve dume jo je bilo videti na desnici svojega sina. Spor med žensko obstarja še danes.

Etiketa predpisuje tudi, da se nihče ne sme prikazati pred carja v civilni obleki. Samo kmečke deputacije in ameriški poslaniki so v tem izjema. Sleherni ruski uradnik ima svojo gala-uniformo in v drugi obleki ne sme stopiti carju pred oči. To so pač najsajrajše in najbogatejše uniforme, ki jih poznajo evropski dvori. — Dvorni dostojanstveniki imajo pa nemške naslove; imenujejo se: ceremonienmajster, jegermajster, kamerher ali kamerjunker. Aleksander II., čigar antipatija proti Nemčiji je znana, je izkušal prestaviti ta imena na rusko, a uspeh je bil tak, da je kmalu pustil to svojo reformo. — Pri vseh velikih prilikah nosijo dame, ki pridejo na dvor, svojo slikovito starorusko narodno nošo z onim razkošnim, okornim pokrivalom, kozočnikom, ki čisto predstavlja sam celo premoženje, kajti posut je čezinež z dragocennimi briljanti in biseri; kozočnik carice Aleksandre je vreden dva in pol milijona rubljev. Ti "narodni kostumi", v katerih se car in carica tudi večkrat slikata, pa so sicer jako modernizirani in — izjemni kozočnika — odsev najmodernejših pariških mode in delo pariških modnih umetnikov.

Seveda se ne sme misliti, da je le v Carskem Selu tako. Na drugih dvorih je etiketa nekoliko drugačna, to se pravi na drugačen način neumna in smešna.

V Avstriji je n. pr. šele sarajevski atentat napravil konec "velikemu dvornemu problemu," ki je izviral odtod, da je bil rajni nadvojvoda Franc Ferdinand prestolonaslednik, njegova žena pa je bila "navadna grofica," ki je šele po milosti Francojevevi avanzirala za "vojvodinjo Hohenburg." Ali nič na svetu je ni moglo napraviti "enakorodnosti" s člani carske hiše. Da ni bilo atentata v Sarajevu, bi bil Franc Ferdinand postal avstrijski cesar, ona pa ne bi bila cesarica, temveč le cesarjeva žena; on bi bil "Njegovo veličanstvo," ona pa le "Njena visokost." V "rangu" je bila za vsemi člani dinastije in njenih stranskih vej; na dvornih zabavah, sprejemih i. t. d. je imela vsaka smrklja, ki je bila rojena kot nadvojvodinja, prednost pred njo.

Tudi na nemškem dvoru je etiketa "velika reč" in sam kajzer se tako briga zanjo, da je n. pr. za dvorske love sam sestavljal uniformo, in kdor dobi pravico nositi Hofjagduniform, se mora smatrati za tako oblikovanega, kakor če bi smel kajzerici roko poljubiti.

Narodi so pa še vedno tako kratkovidni, da smatrajo tepece, ki zapravljajo čas s takimi oslarijami, za svoje največje moze in se jim v pasji ponižnosti klanjajo in jih v svoji revščini bogato plačujejo!

Ni li dolžnost vsakega poštenjaka odpirati svojim tovarišem oči,

bilo uničenje španskega brodovja pri Santiagu de Cuba. Lahko so torej Angleži že v burski vojni rekli "Brzjavne zmage so važnejše, kakor resnične zmage."

PODMORSKI KABLI.

Skoro vse kable imajo Angleži v rokah in v sedanji vojni, ko stoji na strani Angležev tudi Rusi, Francozi in Italijani, vladajo nasprotniki Avstrije in Nemčije pravzaprav nad vsemi brzjavniimi zvezami po svetu.

Brzjav v vojni je velikanskega pomena. To se je pokazalo že dostikrat. Ko so Francozi zavezovali Tonkin, niso Angleži pustili francoskih telegramov toliko časa naprej, dokler niso ukrenili, kar jim je kazalo storiti proti Francozom. Leta 1884. so Francozi dobili vladi poslano brzjavko o smrti maroškega sultana šele 24 ur pozneje, kakor bi bila lahko dospela, ker je tako angleška vlada dobila čas, storiti njej koristne korake. Telegram, ki ga je poslal nemški cesar ob času burske vojne prezidentu Kruegerju, so londonski časopisi prej izvedeli nego ga je dobil Krueger. Ko je bila vojna med Združenimi državami in med Špansko, so Angleži zadrževali telegrame španskega admirala Cervere in posledica tega je

Na svojo ladjo so streljali.

Iz Sasebo na Japonskem poročajo: 14 mornarjev je bilo pred kratkim ranjenih na japonski bojni ladji "Suwo", ko je padla najo granata z bojne ladije "Kashima". Pozneje se je izvedelo, da je imela bojna ladja "Kashima" strelne vaje ter da je smatrala bojno ladjo "Suwo" za plavajočo cilj, ker je vozila slednja za zakritimi lučmi.

Roosevelt hoče, da bi služili brezposelni delavci najmanj leto dni v armadi. Zakaj ne zahteva tega od brezposelnih bogatinov?

"AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLENDAR" ZA LETO 1916

je izšel. Kalendar je vezan v trde platnice, šteje 240 strani (naznanilo v zadnjem "Proletarcu", da ima 224 strani, je bila pomota) in ima sledečo vsebino:

SPISIL.

Kalendar za leto 1916. — Stoletna pratika. — Splošen kalendar in zbirka raznih podatkov (Naše osolnčje. Zemlja in luna. Stanje planetov 1916. Volilni kalendar. Časovna razlika. Množična tabela. Časovna mera. Mera v Zedinjenih državah. Razlika med ameriško in evropsko metriko mero. Nepismenost v Zedinjenih državah. Obrestna tabela. Slovensko prebivalstvo v Zedinjenih državah. Največje stvari na svetu. Smrtna kazen v Zedinjenih državah. Monroe-doktrina. Ženitveni zakoni in razporek. Kako so poklici razdeljeni v Zedinjenih državah. Državljanstva pravica. Naturalizacijski zakon. Koliko je civilnih zveznih vslužbenec. Kolonije Zedinjenih držav. Kanada in Mehika. Republike v južni in centralni Ameriki. Vladni sistem v Zedinjenih državah. Proglas neodvisnosti. Ustava Zedinjenih držav. Kako je bila ustava z dodatki sprejeta. — Letni pregled. — Ivan Molek: Čemu si rodila sina? (v verzih). — John Reed: Hči revolucije. — Velikani iz davne dobe. — Jože Ambrožič: V krvi. — Ivan Molek: Svoboda (v verzih). — Etnin Kristan: Jan Hus. — Filip Godina: Kako je v Alaski. — Jože Zavertnik: Hlapec? — O duhovih. — Jože Ambrožič: Eden izmed mnogih. — Ivan Molek: Oparnice (v verzih). — Kronani norci. — Ellin-Pelin: Na onem svetu. — Pravljica o Evinem jabolku. — Ivan Molek: Kaj bo po vojni. — Etnin Kristan: Izkusnjava. — M. Arčibašev: Revolucionar. — Jože Zavertnik: Oko postave. — Socialistično gibanje slovenskih delavcev v Ameriki. — Frank Petrič: Poglavlje o organizaciji. — Theodore Cvetkov: Zakaj se boje ljudje teme. — Howard Moore: Ostanke barbarizma v civiliziranih ljudeh. — Odlomki. — Ščegeltalke. — Oglasi.

SLIKE.

Uvodna slika v dveh barvah. — Planet Saturn. — Če bi se sovražnika zmenila... — Stolp biserjev na razstavi v San Franciscu. — Prekucnjeni parnik Eastland. — Mladi Rockefeller. — Stari Rockefeller. — John R. Walsh. — John R. Lawson. — Usmrčenje "nezvestih" v Mehiki. — Mrljici na bojnem polju. — Prizor iz francoskega bojišča. — Kruppov najnovejši mortar. — Kmet koplje grob padlim vojakom v Galiciji. — Nemška vojaška kuhinja. — "Civilni bojovniki" v Belgiji čakajo na smrt. — Otroci v Nemčiji se vežbajo za klanje. — Militaristični duh med otroci na Japonskem. — Ruski vojni ujetniki v Nemčiji. — Instrukcija žensk za sprevidniško službo na Nemškem. — Francoske čete na pohodu. — Roza Luksenburg. — Karl Liebknecht. — Stavkajoči premogarji na Angleškem. — Čemu si rodila sina? — Dinozaur "Corythosaurus". — Lobanja dinosaura "Corythosaurus". — Kristus in šrapneli. — Jan Hus. — Kajzerjev grad v Prusiji. — Jan Hus na grmadi. — Vožnja s psi v Alaski. — Prizor iz štrajka v Bayonne. — Žrtve prekucnjenega parnika Eastlanda. — Kako so vlekli utopljenca iz Eastlanda. — Dolina bakrenih rudnikov v Bingham Canyonu, Utah. — Brezplačna vožnja za delom na farni. — Prizor z rusko avstrijskega bojišča. — Ruska carinja in carjevič, pokazujoča sledove bolezni. — Charlotta, blazna "mehiška cesarica". — Babilonska tablica s pravilico o prvem grehu. — Dva francoska vojaka — in samo dve roki. — Slov. soc. klub v Clevelandu, O. — Slov. soc. klub v Canonsburgu, Pa. — Slov. soc. klub v Dunlo, Pa. — Slov. soc. klub v Sygannu, Pa. — Jugoslav. soc. skupina v Huntingtону, Ark. — Slov. soc. klub v Franklinu, Kans. — Slov. soc. klub v Clintonu, Ind. — Slov. soc. klub v Dunkirku, Kans. — Slov. soc. klub v Jenny Lindu, Ark. — Slov. soc. klub v Rock Springsu, Wyo. — Slov. soc. klub v Superioru, Wyo. — Slov. soc. klub v Kenoshi, Wis. — Franciška Tratnik. — Josip Dernač. — Ernest Untermann. — Ralph Korngold. — May-Wood Simons. — Chas. Ed. Russell. — Mm. E. Rodriguez. — John C. Kennedy.

Skupaj 64 SLIK.

ZEMLJEVIDNI OBRAZCI.

Bojni pas v Belgiji in Franciji. — Rusko-nemško-avstrijski bojni pas. — Avstrijsko-italijanski bojni pas.

CENA 40 CENTOV

s poštnino vred za vse kraje Zedinjenih držav.

Kalendar je letos pet centov dražji, ZATO PA IMA 48 STRANI VEČ. Noben slovenski delavec bi ne smel biti brez te zanimive in koristne knjige. Naročite ga še danes. Naročila sprejema

PROLETAREC, 4008 W. 31. ST., CHICAGO, ILL.

URADA GL. TAJNIKA A. S. B. P. D.

spemembe pri krajevnih društvih v mesecu septembru 1915.

Zopet sprejeti član(ice):

K dr. št. 1. August in Gizela Zanon.
K dr. št. 3. Anton Wesovšek.
K dr. št. 9. Martin in Ana Krenc.
K dr. št. 13. Josef Smuk.
K dr. št. 16. Tomaž in Terezija Skrbil.
K dr. št. 17. Frank in Ivana Kaste.
K dr. št. 18. Mike Ključevšek.
K dr. št. 19. Ignac Košak.
K dr. št. 20. John Gačnik.
K dr. št. 22. Georg in Mary Werholz.

Suspendirani član(ice):

Pri dr. št. 1. Aug. in Mary Degasper, Anton in Josefina Manghini, Fr. in Ana Šep, Louis Baloh, John in Mary Krugi, John in Rozalija Batega. Drugi mesec: L. Wm. Hromek, Louis Bresnieri, Josef in Ursula Zore, Constatin in Mary Zuech, John in Mary Yartz.
Pri dr. št. 3. Drugi mesec: Jos. Črešnik.

Pri dr. št. 9. Jos. Jerove in Mih. Šalet.

Pri dr. št. 10. Drugi mesec: Fr. in Ana Osepce, Frank Jesih, John Mohar.

Pri dr. št. 13. Jos. Križaj, Math. Koman, Joe Moler.

Pri dr. št. 14. Jernej Stucin, Joe Mihne, And. Zlatoper, Ant. Resnik, Louis in Ivana Cmoeh.

Pri dr. št. 16. John Prašnikar, Louis Mohar, Vine, in Katarina Novak. Drugi mesec: Ciril in Mary Šmarda, Fr. in Filipa Jamnik.

Pri dr. št. 17. Jos. in Paula Končar.

Pri dr. št. 19. Joe Mlačnik.

Pri dr. št. 20. Frank Skul.

Izobčeni član(ice):

Od dr. št. 3. Helena Pilih.
Od dr. št. 9. Frank in Alojzija Tomec.
Od dr. št. 10. Frank in Mary Pelko.
Od dr. št. 13. John Trpine in Jos. Jelič.
Od dr. št. 16. Jos. in Jera Levstig.
Od dr. št. 20. Frank Auman.
Od dr. št. 19. prostovoljno odstopi Fran Mesik.

Prestopili član(ice):

Od dr. št. 5. k dr. št. 9. John Domjan.
Od dr. št. 6. k dr. št. 11. Anton in Slava Močnik.

Umrli članica:

Pri dr. št. 1. Mary Povh er. 384.
Umrli 12. avgusta 1915.
JOHN ČERNE, gl. tajnik.

SODIŠČA IN ODERUŠTVO.

Ljubljanski "De.avee" piše z dne 28. avgusta:

"Najvišji sodni dvor je že drugič razsodil o sodbah deželne sodne glede oderuštva s cenami. Drugič je deželno sodišče razsodilo razsodbo okrajnega sodišča, ki je kaznovalo neprijetno draženje neobhodno potrebnih živil, ter obsojenec oprostil krivde in potrdilo razsodbo okrajnega sodišča. V prvem primeru je šlo za podraženje moke, v drugem pa za draženje krompirja.

Kmet je prodal 1000 kilogramov krompirja, in sicer po 15 K 1000 kilogramov. Dne 19. dec. 1914 je pa izšla ministrska naredba, v kateri je bila določena naznizemu krompirju v Spodnji Avstriji najvišja cena na 9 K, v Gorenji Avstriji na 10 K. V tej najvišji ceni so vračunjeni dovozniki stroški na postajo in voznina do nakladalne postaje. Kmetu so naznanili in pristojno okrajno sodišče ga je obsodilo na štiri dni zapora in 40 K globe.

Kmet se je izgovarjal, da je zaračunal krompir le po 10 K 1000 kilogramov ter da je prejel 5 K

za izbiranje in dovoz do postaje. Sodnik ni pritrdil tem trditvam, ker je kolodvor oddaljen komaj tri kilometre in izbiranje krompirja je že vračunljeno v najvišji ceni. Obsojenec je ugovarjal tej obsodbi in deželno sodišče je ugodilo pritožniku ter kmetsko opustilo. Deželno sodišče pravi v svoji utemeljitvi, da je izšla naredba glede najvišjih cen že decembra 1914, prodaja krompirja se je pa izvršila meseca marca 1915, razmere so se od takrat spremenile, zlasti so cene v tem času vobče poskočile. Tržna cena ni sicer odločilna, kajti merodajni so le nabavni stroški, je, pa tudi dvomljivo, če je toženec sploh imel hudoben namen, zahtevati pretirano ceno, zakaj kupec ni ugovarjal ceni.

Proti tej razsodbi je vložila generalna prokuratura ničnostno pritožbo v varstvo zakona. Najvišji sodni dvor je poučil nato vzklicnega sodnika, da je njegova razsodba pravna zmota ter da je toženec ysekakor kriv draženja. Če so najvišje cene iz decembra 1914, ne opravičuje to toženca, ker je tudi krompir iz leta 1914. Namen dejanja tiči v tem, da je toženec zahteval ceno, ki je očividno pretirana v primeri z njegovimi nabavnimi stroški. Blago je imel prodajalec že takrat, ko so se jele cene dvigati. Sklicevanja na splošno podraženje najvišji sodni dvor ne priznava. Meni namreč, da če bi hoteli podraževanje opravičevati s tem, ni treba nič drugega, kakor da se prodajalci združijo, pa se dogovore glede podraženja. Z drugimi besedami bi rekli, da se cene ne določajo same, marveč jih določajo interesi. Najvišji sodni dvor priporoča podrejenim sodnijam, da naj vsako oderuštvo s cenami kaznujejo ob sedanjem hudem času. To velja za male navijalece cen enako kakor za velike. Če se bodo politične oblasti in sodišča ravnala po navodilu najvišjega sodnega dvora, potem se nam je nadejati, da se ustavi neznošno draženje vseh potrebnih živil. V vojnih časih je bila vedno draginja, toda vprašanje je, kdaj se doseže skrajna meja draginje. Za oderuše s cenami take meje menda sploh ni, zakaj nekatere stvari so enkrat tako drage in še več kakor prej.

Razumljivo je torej, če v Nemčiji in v Avstriji nastopajo sedaj resno in odločno proti oderuštvu s cenami. V Nemčiji nastopajo proti temu oderuštvu vojni poveljniki. Tudi v Avstriji posvečajo temu vprašanju več in več pozornosti. Države namreč ne tvorijo le trgovci in prekupeci, marveč tudi konsumenti. Ljudje, ki nimajo kaj prodati razen svojo delavsko moč, so celo v večini. Ali naj država zanemarija interese večine v prid manjšine v urejeni državi? Nobene krivice ne delamo, če zahtevamo z zmernim dobičkom poleg nabavnih stroškov za režijske stroške in plačilo za svoj trud. To načelo pa bi moralo postati vobče družbi pravilo pri določitvi cen za vsa neobhodno potrebna živila. Določanje cene, kakor se vrši dandanes, diktira "sveta sebičnost", češ, da brez njega ni mogoč napredek. Ob mirnem času se gre, toda ob vojnem času pa utegne voditi ta svo-

Enako se dogaja morda tudi po drugih krajih."

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA
LUDSTVA.

IZHAJA VSJAKI TUREK.

— Lastnik in izdajatelj: —

Jugoslovanska delavska tiskovna družba
v Chicago, Illinois.

Naročnina: Za Ameriko \$2.00 za celo
leto, \$1.00 za pol leta. Za Evropo
\$2.50 za celo leto, \$1.25 za pol leta.

Oglasi po dogovoru. Pri spremembi
bivališča je poleg novega naznaniti
tudi stari naslov.

Glasilo slovenske organizacije Jugosl.
— socialistične zveze v Ameriki. —

Vse pritožbe glede nerednega pošiljanja
lista in drugih nerednosti, je posiljati
predsedniku družbe

Fr. Podlipcu, 5039 W. 25. Pl. Cicero, Ill.

PROLETARIAN

Owned and published every Tuesday by

South Slavic Workers Publishing Company
Chicago, Illinois.

Subscription rates: United States and
Canada, \$2.00 a year, \$1.00 for half
year. Foreign countries \$2.50 a year,
\$1.25 for half year. — — — — —

Advertising rates on agreement.

NASLOV (ADDRESS):

"PROLETAREC"

1005 W. 31. STREET, CHICAGO, ILLINOIS

NJEGOVO VELIČANSTVO JOHN D.

Kdo vlada v državi Colorado?
Vsak pravi Amerikanece bo seveda
odgovoril, da coloradsko ljudstvo.
Ali vsak pravi ali nepravi
Amerikanece ali kdorisi že bodi,
kdor bo tako odgovoril, bo povedal
neresnico. Lahko se bo seveda
sklicel na ustavo, na splošno
volilno pravico, na ljudsko kon-
trollo, na vsakovrstne lepe reči, in
teoretično nam bo dokazal, da ima
prav.

Teoretično bi mu to tudi lahko
priznali. Toda kam naj začnemo
s teorijo, kateri se nasprotna prak-
sa roga v obraz?

Praktično vlada v Colorado di-
nastija Rockefeller, kateri je
ljudstvo izročilo absolutno go-
spodstvo, tako absolutno, da ni
na tej zemlji vladarja absolutnej-
šega od Njegovega Veličanstva po
milosti dolarjevi John D.

Poročali smo v zadnji številki
Proletarca, da je veliki Rockefel-
ler izrazil "željo," da bi se udele-
la amnestija rudarjem, ki so to-
ženi zaradi kakšnih dogodkov v
času zadnje velike stavke. Vsakdo
ima pravico izrekat želje, in kar
velja za vse, velja seveda tudi za
Rockefellerja. Razlika je le ta,
da se za želje navadnih ljudi ni-
hče ne zmeni; Rockefellerjeve že-
lje pa veljajo v državi Colorado
toliko kolikor ukazi. Le kratek
čas je trajalo in že prihaja poro-
čilo, da hočejo sodišča res usta-
viti dotične procese.

Mnogo ne bi bilo ugovarjati, če
bi sodišča to storila iz svojega na-
giba. Zlasti če bi se to zgodilo
na tak način, da bi dobili oni, ki
so po nedolžnem obtoženi, primer-
no moralno zadoščenje, bi bila
stvar popolnoma v redu. Ali so-
dišče ne črta procesov, ker je spo-
znalo, da so tožbe neutemeljene,
temveč zato, da ugotovi Rockefeller-
ju. Če ne bi bil finančni magnat
izrekel želje po amnestiji, pa ne
bi bilo amnestije.

Boljšega dokaza od tega ni tre-
ba, da je res Rockefeller pravi
vladar v državi Colorado. V vseh
deležah, ki so se rešile absoluti-
zma, je bila neodvisnost pravice
je. Od vsake druge oblasti so bi-
la sodišča ločena, zato da se pre-
preči vsak vpliv na pravosodje in
vsaka zloraba pravice. Tudi v
Zedinjenih državah je po zakonu
tako.

Toda kaj je zakon in kaj je Rok-
efeller! Zakon je pisana beseda,
Rockefeller pa je realna sila. Zakon
ima črke, Rockefeller pa ima
denar. Zakon mora potrpeti, če
ga teptajo, Rockefeller se lahko
maščuje.

Seveda se bodo našli ljudje, ki
bodo peli hvalo do oblakov, češ
Rockefeller je pokazal dobroto
svojega srca in amnestija v Colo-
rado dokazuje, da mož ni tak, ka-
kor ga slikajo njegovi nasprotni-
ki.

Ali tam, kjer gre za pravico, se
ne vprašuje, kaj je dobrota. Rok-
efeller ni guverner, da bi imel
pravico pomilosoševanja, ampak je
navaden privatnik kakor kateri-
koli izmed "njegovih" delavcev.
Sicer pa taka amnestija tudi ni
nikakršna dobrota, ker daje ob-
tožencem milost namesto pravice,
pa pušča na njih sum, da so bili

krivi, tudi če so v resnici nedolž-
ni.

Rockefeller ni zahteval te am-
nestije iz dobrega srca ali iz lju-
bezni do delavcev, temveč iz na-
vadne špekulacije, ker misli, da
bo lažje pridobil rudarje za svojo
organizacijo. To pa snuje zopet
za to, da bi razbil rudarsko uni-
jo. In sodišča v Colorado izpolnju-
jejo Rockefellerjev ukaz, tudi ne
iz usmiljenja, ampak zato, da po-
spešujejo njegove načrte.

Colorado je torej resnično v
Rockefellerjevi službi. Tako je
bilo ob času štrajka, tako je se-
daj. Če more njegov vpliv odlo-
čevati v dobrem, je jasno, da od-
ločuje tudi v slabem. In dostoj
je prinesel mnogo mnogo slabega,
pa prav malo dobrega.

Tako pa je bilo od nekdaj v
vseh absolutističnih monarhijah;
in Colorado je dandanašnji abso-
lutistična monarhija, le da kralj
ni kronan. Njegova moč pa je še
večja kakor je bila oblast abso-
lutnih monarhov, ker se opira v
vsem ob kapital. Njena podlaga
je vseskozi gospodarska in iz eko-
nomične sile raste največje tiran-
stvo.

Despotom je bilo najmanjše za-
upati, kadar so prihajali s prijaz-
nim obrazom. Vsak njih smehljaj
so morali podložniki drago popla-
čati. Rockefeller je prišel z lju-
beznivimi besedami in odhaja z
navideznim milostivim dejanjem.
On ve, kaj hoče. Ako bi tudi ma-
sa delavstva to enako dobro ve-
dela, bi ostala njegova prizade-
vanja brez uspeha. Ali zadnje vo-
litve, ki so spravile na vsa odločil-
na mesta njegove kreature, so mu
dale pogum in utrdile njegovo
prepričanje, da bodo množice še
poljubovale roko, ki jih tepe.

Tudi te sile pa bi bilo kmalu
konec, ako bi se delavstvo zave-
dalo svoje moči in jo porabilo tako,
kakr je uči socializem. Rockefeller-
jevi amnestiji bi se lahko sme-
jalo, če bi bilo za javne tožitelje
in sodnike volilo ljudi, ki jih po-
zna, da so sposobni in pravični, ne
pa Rockefellerjevih kandidatov,
ki vedo, da se ne smejo zameriti
onemu, komur imajo zahvaliti svo-
je službe.

Ezav je prodal Jakobu svoje
prvorojenstvo za krožnik leče.
Rockefellerjeva amnestija tudi ni
vredna več kakor tista leča. Ako
bo coloradsko delavstvo to spo-
znalo, ne bo sledilo zgledu Ezava.

JEKLO.

O novi jeklarski korporaciji, ki
jo snujejo William E. Corey in
njegovi družabniki, so prišle sedaj
nekateri podrobnosti v javnost, iz
katerih je razvidno, da gre za
velik trust, ki se hoče skoraj kot
enako močan faktor postaviti sta-
remu jeklarskemu trustu ob stran.
Coreyova družba je nakupila
Midvale Steel Company, Reming-
ton Arms Company, Coatesville
Rolling Mill Company in Worth
Brothers Co. Na newyorški borzi
je bilo naznanjeno, da so veljale
akcije teh podjetij \$60.500.000.

Midvale Steel Co. so prevzeli za
22 milijonov dolarjev, kar pomeni
230 dolarjev za akcijo. Reming-
ton Arms Co. je kupljena za 20
milijonov, dvojice drugih podjetij
za 18 milijonov dolarjev.

Kakor je znano, snuje poleg te-
ga tudi še Schwab velikansko
jeklarsko korporacijo, in tako bo
jeklarske proizvodnje v malem
kmalu konec v tej deželi. Nekaj
časa bodo vsi trije trusti živeli
drug poleg drugega, špekulirali
bodo drug proti drugemu, delali
si bodo konkurenco, kolikor
bodo mogli; kako dolgo pa bo
trajalo, da se zlijejo vsi trije v eno
korporacijo in ustanovejo absolut-
no jeklarsko kraljevstvo?

In v drugih strokah pojde pro-
ces po enaki poti.

Stroški vojne.

Edgard Crammond računa, da
je svetovna vojna stala 220 mil-
jard kron do 31. julija t. l. Stro-
ške Anglije, Francije in Rusije
prerazlaga na 117 milijard, stroške
Nemčije in Avstro-Ogrske na 103
miljarde. Sicer pa bodo stroški
entente višji, ker v tej svoti še ni-
so obsežni stroški Italije, Srbije
in Črne Gore. Ta velikanska svo-
ta seveda ne obsega samo nepo-
srednih vojnih stroškov, kot so
vojaška oprava, municija, topovi,
ladje itd., ampak sploh vso ško-
do, ki jo je vojna narodom priza-
djala na lastnini, polju, hišah itd.

Mirovni prijatelji.

Tudi Chicago je imelo svoj "mirovni kon-
gres." Med prireditelji je bilo sicer najmanjše
Amerikanev; toda reklama, ki je šla pred njim
in za njim, je bila popolnoma ameriška. Ako
čita človek glavno resolucijo, ki je bila tam spre-
jeta, bi najprej mislil, da se je opravilo tam veli-
kanske, čudežno delo, kakršno bi mogel izvršiti
le zbor veleumov v svoji najuspešnejši uri; toda
ako čita dalje, se mu vsili vprašanje: Ali so sko-
vali te doneče, visokoleteče in prazne fraze otro-
ci, noreci, ali pa kramarji, ki odevajo z njimi svoje
prave namene?

Ta "načelna izjava" ne pravi nič manj kakor
to:

"Če se izkažejo tisti, ki so se danes tukaj
zbrali, stanovite, bodo kmalu sposobni, da rešijo
svet militarizma in marinizma in ustanove trajen
mir in slovo med narodi."

Človek bi mislil, da je v realističnem in prak-
tičnem dvajsetem stoletju premagana doba utopi-
j. Ravno evropska vojna je bila najhujši uda-
rec za fantaste; s svojo okrutno resničnostjo bi
moral priklicati vse sanjače iz oblakov in jim
pokazati, da živimo na zemlji, kjer se ne uresnič-
je nobene utvare iz Devete dežele, ampak gre
vse po trdih, stalnih zakonih.

Ali človek se pogostoma vara. Če so bile tiste
besede v "načelni izjavi" zapisane z odkritosr-
čno mislijo, tedaj so morali biti na mirovnem kon-
gresu zbrani utopisti, ki niso še nikdar s svojimi
očmi pogledali življenja tega sveta.

Nekoliko ljudi, zbranih na kakšnem kongre-
su, si domišlja, da ima moč in sposobnost za —
čudeže. Nekoliko ljudi misli, da more rešiti svet
militarizma in marinizma ter ustanoviti večni
mir.

Bog nebeški! Kje so bili ti ljudje lani meseca
julija in avgusta? Kakaj za vse bogove jim ni laui
prišlo na misel, da bi bili sklicali kongres? S svo-
jimi čudovitimi sposobnostmi bi bili morda pre-
prečili svetovno vojno in nekoliko milijonov ljudi
bi jim imelo zahvaliti rešitev življenja, ne glede
na druge ogromne kulturne vrednosti, ki bi bile
obvarovane uničenja!

Smejati bi se bilo takim utopistom, če ne bi
bile te fantazije bolj nevarne, kakor ljudje, ki
jih pojo.

Ako bi se militarizem in marinizem tako od-
pravljali, kakor si navidezno zamišljajo avtorji te
načelne izjave, bi se nam moralo čudno zdeti,
da ni že davno odpravljen. Kajti to, kar se je
zgodilo na kongresu v Chicago, se je prej že po-
gostoma godilo. Govorilo in pisalo se je proti
vojni še z lepšimi in mogočnejšimi besedami; reso-
lucije proti militarizmu in marinizmu so spreje-
mali že večji in vplivnejši kongresi. Toda mili-
taristično-marinistični spak se ne umakne ne de-
klamacijam, ne resolucijam, ne zahtevam, in mir
med narode se ne priklie z nobenim evangelijem.

Kongresni utopisti stojijo s svojo domišljijo na
enaki višini spoznanja kakor tisti anarhist, ki je
mislil, da bi se bila svetovna vojna preprečila, če
bi bila kajzerja Viljema zadela kap. Kakor je
blazno misliti, da more en sam človek napraviti
vojno, tako je noro pričakovati, da jo more ne-
koliko ljudi s teorijo in z moralnimi sentencami
spraviti s sveta.

Militarizem in njegov bratec marinizem se
bosta ironično smehljala dobrim ljudem s kongre-
sa, in dokler se ne zgodi vse kaj drugega, se bosta
redila in bujno razvijala, povrh se pa še postavlja-
la, kakor da je svet ustvarjen zaradi njiju.

Tisto, kar bi se moralo zgoditi, da izgineta
militarizem in marinizem, je pa veliko večje, ne-
go so si mislili sestavljaleci "načelne izjave," in
če bi človek potipal enega za drugim, bi najbrže
kmalu spoznal, da ogromna večina kongresnih
zborovalcev ravno tega ne bi hotela, kar je glavni
pogoj za konec militarizma in marinizma.

Resnice, da sta oba, ki sta pravzaprav eno,

silno škodljiva razvoju in napredku človeštva,
nač ni treba posebej dokazovati. Tudi se ni tre-
ba fatalistično vdati dejstvu, da sta grozna brata
na svetu. Zoper vse, kar je škodljivo, se je treba
bojevati. Ali če hočemo uničiti sovražnika, mo-
ramo vedeti, kje ga je treba prijeti. Najmočnejši
kanoni ne pomagajo nič, ako strelji ne zadenejo
cilja.

Militarizem ni pojav sam zase. Kakor ne
more drevo rasti v zraku, tako tudi militarizem
ne more obstajati brez podlage. Ali tam, kjer so
tla zanj ugodna, ima trdovratnejše življenje ka-
kor vrba in bezeg. Kjer je kapitalizem, tam je
tudi militarizem, in dokler bo družba kapitalistič-
na, bo tudi militarizem uspeval, če ne v eni obliki,
pa v drugi.

Treba si je biti na jasnem, da pomeni kapita-
lizem nasprotja. Če se nasprotja poostre, nastane
sovrastvo; in kapitalizem se zaveda tega. Za-
to hoče biti pripravljen. Tistega jezika ni na sve-
tu, ki bi dopovedal kapitalizmu, da mu ni treba
skrbeti za varstvo svojih interesov. Kakor ne
polaga svojega denarja, svojih prioritet, svojih
čakovnih knjig v lesene škrinje, ampak jih zapira
v najmodernejše, najvarnejše blagajne in nastav-
lja straže in samopale zoper tatove, tako skrbi tu-
di za varstvo svojih interesov v velikem. In ker
je tehnika iznašla kanone, možnarje, podmorske
čolne in zrakovplove, se ne bo dal nikdar prepriča-
ti, da je vse to zanj nepotrebna šara.

Boj zoper oboževanje tudi v kapitalistični
družbi ni brez zmisla. Med drugimi vzroki ev-
ropske vojne je gotovo tudi do skrajnosti pomno-
ženo oboževanje in do zadnje meje razviti mili-
tarizem. Ali bilo bi preveč kratkovidno misliti,
da je izbruhnila vojna le zaradi tega. O njenih
gospodarskih vzrokih ne more danes nihče dvomi-
ti in ves njen razvoj kaže od dne do dne jasneje
njene gospodarske kapitalistične cilje.

Delavci imajo prav, če se tudi v sedanji druž-
bi bojujejo zoper izkoriščanje, za boljše plače,
za večjo varstvo i. t. d.; ali vsi taki boji imajo zmi-
sel le tedaj, če se hoče delavstvo bojevati do kraja,
do popolne odstranitve izkoriščanja, do padea ka-
pitalističnega reda.

Zoper militarizem in oboževanje se more le
tisti uspešno in opravičeno bojevati, ki je priprav-
ljen voditi boj do skrajnosti, do odstranitve mi-
litarističnih pogojev, do tja, kjer izgubi militari-
zem tla pod nogami. To pa se zgodi tedaj, če
pade kapitalizem.

Ali za ta cilj ne bi bilo mogoče pridobiti niti
majhnega števila onih junakov, ki so zborovali
v Chicago in sklepali tako bombastične resolucije.
Zato tudi ni treba verjeti, da je bil ta kongres po-
svečen svetovnemu miru.

Kaj so možaki hoteli, bo najlažje razumeti, če
se izve, kdo je zboroval in govoril in sklepal. Iz-
vzemši nekoliko dobrih ljudi, ki imajo res še mn-
go *utopij v svojih dušah, so bili večinoma nemški*
in irski nacionalisti, ki bi veliko rajši pomagali
kajzerju kakor pa svetovnemu miru. Kongres je
bil enostavno reklama za njihov nacionalizem in
za politične kupčije, ki jih nameravajo.

Med delegati so bili ljudje, ki so že davno
znani v političnem biznisu in so smatrali tudi ta
kongres za borzo, na kateri se vrše vsakovrstne
politične, koristonosne transakcije. Bili so tam
ljudje, ki so doma "stramm" člani Kriegerverei-
nov. Bili so ljudje, ki so se znali do zadnjega ča-
sa navduševati za vojna naročila in se na tihem
tudi danes še navdušujejo zanja. Bili so ljudje,
ki pojo najmanj trikrat na dan "Die Wacht am
Rhein" in so vsi pijani, kadar vidijo sliko svoje-
ga "heldenkajzerja." Skratka, bili so večinoma
ljudje, ki imajo po dve duši v telesu, pa pokažejo
vsakokrat tisto, s katero je pričakovati v danem
momentu več profita.

Svetovni mir nima od takih junakov pričako-
vati nobene resne podpore.

Novi trusti.

Zvezna vlada noče opustiti svojega boja pro-
ti trustom, dasi je imela s to rečjo doslej le malo
sreče. Generalni pravdnik Gregory v Washingto-
nu je izjavil, da bo najstrožje preiskaval ustanovi-
tve novih trustov v jeklarski industriji. Na pod-
lagi Shermanovega protitrustovskega zakona bo
vlada baje odločno nastopila proti takim kombi-
nacijam, kakršno predstavlja United States Steel
Corporation, razun če bi najvišje zvezno sodišče
potrdilo razsodbo distriktnega sodišča v New Jer-
sey, ki je izreklo, da omenjena jeklar-
ska kombinacija ni protizakonita.

Če se potrdi, da je ta korporacija zakonita,
pravi generalni pravdnik, tedaj ni vzroka, da bi
vlada nastopala proti podobnim podjetjem. Ali
za sedaj se bo vlada najodločneje bojevala proti
odloku zveznega distriktnega sodišča v New Jer-
sey. Gregory meni, da je ravno ta odlok vzpod-
budil druge kapitaliste, da snujejo podobne kor-
poracije.

Svarilo generalnega pravdnika se nedvomno
tiče Schwabovih načrtov, o katerih smo že poro-
čali. Schwab je pred kratkim prevzel Pennsylvan-
ia Steel Co. in se sedaj pogaja s Columbia Steel
Co. ter hoče ustanoviti nov stotomilijonski jeklarski
trust poleg United States Steel Corporation. Tudi
o Coreyju se govori, da si hoče pribaviti kontrolo
nad raznimi manjšimi jeklarskimi tovarnami in
z Midvale Co. ustanoviti novo kombinacijo.

Medtem prihaja z Philadelphije, kjer imajo
razni nemški krogi svoje središče, vest, da voha-
jo izza Midvale Steel and Ordnance Co. angleško
vlado. Če je na tem kaj več kakor sum, se ne da
kontrolirati. Da pa poizkušajo velekapitalisti še
bolj koncentrirati razne panoge industrije in jih
dobiti pod svojo kontrolo, je povsem razumljivo.

Schwab, ki spada med največje finančne magnate,
pozna predobro biznis, da bi prezrl priliko za po-
večanje svoje moči.

Vlada hoče nadaljevati boj proti trustom.
Mnogo uspeha v tem boju ji pač ni mogoče pre-
krovati. Nemara se zgodi, da ovrže višje zvez-
no sodišče odlok distriktnega sodišča. To bi je-
klarske magnate nekoliko jezilo, ali kdor misli,
da bi to preprečilo koncentracijo industrijskega
kapitala, se bojuje z vetrenjačami. Shermanov za-
kon lahko prepove eno obliko koncentracije; ka-
pitalizem bo tedaj iskal drugo obliko, ali kon-
centracije ne bo opustil.

Stari testament govori o Jozui, da je ukazal
solnce, naj se ustavi, in solnce se je baje ustavilo.
Odkar ve svet, da se ne suče solnce okrog zemlje,
ampak nasprotno, tudi vemo, da se Jozuin ukaz
ni mogel izpolniti. Prav tako se ne more izpolniti
ukaz, da naj se reke ne zbirajo v morjih; in tako
tudi ne bore noben zakon preprečiti koncentraci-
je kapitala.

Zoper škodljive posledice te koncentracije ni
druga sredstva, kakor odprava kapitalističnega
sistema sploh. Tega pa noče ne Sherman, ne
zvezna vlada, ne njen generalni pravdnik. Zato
pa je njih boj proti trustom brez pomena.

Delavci, ki glasuje za kapitalistične kandida-
te, izraža s tako volitvijo, da je zadovoljen z raz-
merami.

Strogo pazijo v normalnih časih cerkve na to,
kdo sme počivati v "blagoslovljeni" zemlji, kdo
pa ne. Eh, sedaj pomečejo kristjane, žide, brez-
verce, mohamedance v Evropi v en grob, pa se
tudi ne stego.

MILJONI PADAJO!

Vpokojeni brigadni general
Francis Vinton Green je zbiral
uradna poročila evropskih držav
o njihovih vojnih izgubah. Vlado
izkazi niso popolnoma zanesljivi.
Vsaka vlada bi svojemu ljudstvu
in sovražniku rada kolikor mogoče
zatajala svoje izgube. Če ne more
drugače, pa vsaj zadržuje objave.
Za gotovo se lahko računa, da so
vojne žrtve znatno večje od urad-
nih števil.

Ali že te številke so tako ogrom-
ne, da mora biti človek enostaven
stroj, če ne pograbijo njegovega
čuvstva in mu ne napolnijo duše
z rdečo grozo. Čez dva milijona je
ubitih, čez štiri milijone ranjenih,
čez dva milijona vjetih in pogreša-
nih. To so minimalne številke,
in vedno se je bati, da so v resnici
še večje. Vojna se pa nadaljuje,
poteguje nove države na krvavi
ples in grozi z novim, še večjim
uničevanjem!

Po posameznih državah se dele
izgube po Greenovih računih tako:

Velika Britanija: Mrtvih 86.000,
ranjenih 251.000; vjetih in pogreša-
šanih 55.000. Skupaj 392.000 mož.
Francija: Mrtvih 400.000; ran-
jenih 700.000; vjetih in pogreša-
nih 300.000. Skupaj 1.400.000.

Rusija: Mrtvih 500.000; ran-
jenih 800.000; vjetih in pogrešanih
900.000. Skupaj 2.200.000.

Avstrija: Mrtvih 400.000; ran-
jenih 700.000; vjetih in pogreša-
nih 700.000. Skupaj 1.800.000.

Srbija: Mrtvih 20.000; ranjenih
40.000; vjetih in pogrešanih 10-
000. Skupaj 70.000.

Belgija: Mrtvih 25.000; ran-
jenih 40.000; vjetih in pogrešanih
15.000. Skupaj 80.000.

Turčija: Mrtvih 30.000; ran-
jenih 80.000; vjetih in pogrešanih
20.000. Skupaj 1.300.000.

Italija: Mrtvih 5.000; ranjenih
15.000; vjetih in pogrešanih 5.000.
Skupaj 25.000.

Za vse navedene države skupaj
znašajo izkazane izgube: Mrtvih
2.066.000, ranjenih 3.626.000, vje-
tih in pogrešanih 2.305.000, vsega
skupaj 7.997.000 mož.

V teh izkazih seveda še niso
vštete izgube zadnjih bojev, o ka-
terih trdijo na vseh straneh, da so
ogromne.

Treba je prišteti še neizmerne
materijalne izgube; neizmerne tra-
nancije žrtve, posledice, ki jih bo-
do čutila desetletja, in potem je
treba s "patrioti" zaklicati: Voj-
na je blagoslov! Slava vojni!

WEST VIRGINIA DOBI DELO.

J. H. Powell, predsednik velike
premogovniške družbe, ki ima
rove v Powelltonu in Eldridge,
W. Va., se je vrnil iz Anglije in
naznanja, da je sklenil z vlado
Velike Britanije pogodbo za do-
bavo premoga, vsled katere bo v
premogovnikih v Armstrong
Creek najmanj za leto dni dela.
Začne se z delom baje že ta teden.

V omenjenih jamah je počivalo
delo skoraj vse leto.

Če je Powell sklenil pogodbo z
Veliko Britanijo, gotovo ni poza-
bil na interese svoje družbe. Vpra-
ša se, kako bo družba zdaj skrbela
za interese delavcev. West Virgi-
nia je zapisana v zgodovini delav-
skih bojev Amerike s krvavimi
črkami. Podjetniki bodo najbrže
mislili, da se jim morajo delavci
sedaj na kolenih zahvaliti, da sme-
jo po celem letu brezposelnosti
zopet delati. Žal da bo tudi ne-
koliko delavcev tako mislilo. Za-
vedni rudarji pa bodo vedeli, da
ni bil Powell zato na Angleškem,
da priskrbi delavcem delo, ampak
zato, da zagotovi svoji družbi
velik profit. In če bodo delavci
ustvarjali te profite, imajo tudi
pravico do poštenega deleža.

Eksplodzija na bojni ladji.

Iz Newport, R. I., poročajo dne
5. oktobra: Danes se je primerila
na torpednem čolnu rušilen
"Cummings", ki se je udeležil
manevrov ob obali, eksplozija, ka-
teri je sledil požar. Vsled eksplo-
zije, ki se je zgodila na sprednjem
delu ladje, sta bila dva moža ne-
varno opečena, ker ju je obilo
vrolo olje. Nastali požar se je hi-
tro pogasil, vendar pa se je mor-
al povečnik vrniti z rušilem v
Newport.

Ker je bilo v nedeljo v Chicago
suho, se je prodalo v soboto toliko
žganja, kolikor drugače ob dveh
sobotah in nedeljah skupaj ne.

Chicaški saloni.

Župan Thompson v Chicagu ima, kakor se je vedoma pokazalo, velik respekt pred zakonitimi. Onaj to se ni bilo znano, morda zato ne, ker še ni imel prilike, da bi bil dokumentiral svojo veljavnost. Odkar pa je izvedel, da imamo že leta 1845. postavbo, ki se do danes ni uveljavila, je sklenil, da ji sam pribavi potrebno priznanje.

Ta pozabljeni zakon določa, da morajo biti na nedeljah vsi prostori, kjer se prodajajo opojne pijače, torej lokali, ki se splošno imenujejo saloni, zaprti. Thompson ga je potegnil iz pozabljenosti, saloonarji so dobili nalog, da zapro, policija pa je pozvana, da izsili poslušnost.

O pomenu takih zakonov se ne izplača mnogo govoriti. Mesta in okraj, v katerih imajo suho nedeljo, demonstrirajo njen mali praktični pomen. Ljudje, ki so vajeni piti, pa vedo, da ne dobijo v nedeljo pijače v javnih lokalih, si je nakupijo v soboti ali pa se prej, pa si je prineso domov. Mar ne, kadar je vino, pivo ali žganje že v hiši, se mu v hiši ne dela, če ne bi izpraznil vsega. Ako bi bil popil v saloonu dve ali tri čaše, jih popije doma deset. In kdor more pogledati za kulise, se lahko prepriča, da je v takih krajih in ob takih prilikah več pijanih ljudi kakor normalno.

Prepoved ni vzgojevalno sredstvo, in človek, ki stoji na čelu take velike občine, kakor je Chicaška, bi moral imeti toliko psihološkega znanja, da prepovedan sad je vedno mikal; prohibicija ne razje ljudi pijančevanja, ampak jih zapeljuje v "sladki" užitek. In nasprotniki prohibitivnih ukrepov smo ravno zaradi tega, ker ovira prohibicija vzgojo za treznost.

Ali Thompson pravi, da ne vsiljuje zakona zaradi prohibicijskega nagnenja, temveč zato, ker spoštuje zakon in ker je odgovoren, da se zakon izvršuje.

Na to je treba odgovoriti, da se je zakon, ki bil sedemdeset let le na papirju, sam razveljavil. Takih starih postav, ki so bile enostavno pooblašene, ker niso dobile nikdar praktične moči, človek našel lahko še več, ako bi začel brskati med stari papirji. Ali spoznal bi tudi, da bi se osmešil, če bi hotel v novih razmerah vsiliti zakon, ki je bilo v starih morda dobro — pa tudi "morda." In da se v sedemdesetih letih marsikaj izpremeni, je pač razumljivo.

Zakon je bil, kakor rečeno, sklenjen leta 1845. Chicago je bilo takrat pač mesto v razvoju, toda vendar še majhno mesto. Deset let je stala postava le teoretična. Leta 1855. jo je hotel vsiliti tedanji župan dr. Boone, pristaš stranke takozvanih Know nothingov. Ali njegov namen se ni posrečil. V kratkem času je prišlo čez 30 saloonarjev v zapor. Dne 21. aprila je bila naprava proti enemu izmed njih. Zagovorniki zakona in mestni pravdniki so se namreč domnili, da naj se razpravlja en sam slučaj, odlok odloči pa naj velja za vse slučaje.

Ta dan so bile v Chicagu velike rabuke. Zbrala se je množica, ki je korakala z ameriško zastavo na čelu pred sodišče. Ker so ji pa zabranili vstop, je hotela odkorakati proti severni strani. Medtem so imeli gospodje v mestni hiši veliko potovanje in so naposled sklenili zabraniti demonstracijo. Sto policistov, vsa policijska sila, ki jo je takrat imelo Chicago, se je mobiliziralo in je napadlo demonstrante na ulicah Clark in Dearborn. Popoldne pa se je množica zopet zbra-

la in je korakala od severne strani po ulici Clark proti notranjemu mestu. Župan Boone je hitro zaprisegel 150 posebnih policistov. Ko je prvi oddelek demonstrantov prikorakal čez most na Chicago Avenue, so obrnili most, tako da je bil prvi oddelek ločen od zadnjega. S tem je pridobil župan toliko časa, da je mogel zbrati svoje policiste na Lake Street, kjer se je potem razvil oster boj. Iz tedanjih poročil je razvidno, da je bilo mnogo ljudi ranjenih, eden pa ubit. Ne more se posneti, kako se je končala sodnijska obravnava. Ker so bili kmalu na to salooni zopet odprti, je najbolj verjetno, da je slučaj ostal nerešen.

Sedaj si je dal župan Thompson po tolikih letih dopovedati, da je stari zakon veljaven in da mora on izsiliti njegovo izvrševanje. V Chicagu pa je to sedaj najvažnejše vprašanje. Kamor pride človek, sliši samo konverzacijo o saloonih. Dnevno časopisje posveča po tri, štiri strani suhi nedelji. In policija je zaradi kontrole saloonov pozabila na vse drugo — razen na krojaški štrajk.

Suhi so slavili Thompsonov ukaz kot veliko zmago. Priredili so parado, ki jo je gledala policija v nasprotju s štrajkarskimi obhodi, z blagohotnimi očmi. Prepevali so neslane pesmi in nosili napise, ki so pričali o velikem duševnem uboštvo. Suhi namreč mislijo, da je suha nedelja le začetek suhega tedna in da so pridobili s Thompsonom veleprepričanega pristaša.

V tem se pa korenito motijo. Chicaški župan ni storil svojega ukrepa iz nikakršnega prepričanja in ni menda niti pristaš grape juica, kaj še njegov apostol. Saj je pred volitvijo celo podpisal pogodbo, s katero se je zavezal, da ne bo uveljavljal nobenega "blue law." Fotografijo pogodbe z njegovim podpisom so objavili chicaški dnevniki. Take obljube pa ne bi bil mogel dati nikomur, če bi bil prepričan prohibicionist.

Ali stvar je drugačna. Thompson je častihlepen mož in odkar se zdi, da se je politična sreča obrnila na republikansko stran, sanja o velikem napredovanju, o guvernerstvu, če ne celo o predsedništvu Zedinjenih držav.

Morda ne bi bile to niti pretežke reči, ako bi bila republikanska stranka složna. Toda v njej se pravzaprav dve stranki, in če tudi ni suho in mokro vse, kar jih loči, se vendar na zunaj najbolj po tem razlikujejo.

In Thompson potrebuje podpore najprej v svoji stranki, da doseže nominacijo. Naj ima prav ali pa naj se moti o pravem razmerju med republikani, vsekakor se mu je zdlo potrebno, da se prikupi suhim brateem. Prilika s starih zakonov v Chicagu se mu je pa videla posebno primerna, ker še vedno lahko pravi mokrim prijateljem, da ni vskočil v tabor absolutnih vodo-pivcev, temveč da le uveljavlja zakon, ki je bil sklenjen, ko on še ni bil župan.

Tako plezajo ameriški političarji do osebnih ciljev, brez obzira na programe in načela, brez obzira na to, če izgrajujejo tiste, ki so jim pomagali na prvo stopnjo. Tako menjajo svoje "nazore" in svoja "prepričanja" in tako ostajajo vse ideje brez krvi in mesa, ker prepušča ljudstvo politiko političarjem, pa se ne briga za javne zadeve, dokler ne dobi klobute od one roke, o kateri je mislilo, da ga bo božala, ker ji je samo izročilo moč.

Tedaj je seveda prepozno. Ali ljudstvo noče niti tedaj spoznati, da bi se bilo treba vsaj za bodočnost pripraviti in da bi moralo v ta namen samo vzeti politiko v roke.

Neuveljavljeni zakoni.

Postava, ki je sprejeta, se mora tudi izvrševati brez obzira na interese, ki jih morda zadene — pravi chicaški župan Thompson. Ako bi to ne bilo po vsej Ameriki veljalo, bi bilo še nekoliko drugih zakonov razum suhe nedelje, ki bi jih bilo treba izvesti. Ali z zakoni je tako, da se izpolnjujejo le tedaj, če imajo izvrševalno moč v rokah tisti, ki imajo voljo, da jih izpolnjujejo. Voljo pa imajo navadno zopet le tisti, ki so zainteresirani. Dostikrat se sklenejo zakoni le zato, da se zamažejo ljudstvu oči, zakonodajci pa sami pričakujejo, da ostanejo njihove postave mrtve črke.

"Wyoming Labor Journal" našteva nekatere zakone države Wyoming, ki so bili pravoveljavno sprejeti, pa se vendar ne izvršujejo, dasi je država organizirana in ima organe, ki so dolžni skrbeti za izpolnjevanje postav, ker so to prisegli, ko so dobili svoje urade.

V ustavi države Wyoming iz leta 1889. — torej ne iz l. 1845. — je v prvem odstavku XIX. članka določeno določeno, da "naj osem ur resničnega dela tvori zakoniti delavnik v vseh javnih in pri vsakem državnem ali občinskem delu.

Ljudje, ki so izdelali ustavo, so menda imeli resen namen z osemurnim delavnikom. Ali trideset let pozneje so sprejeli poseben zakon, ki to še natančneje določa. To je devetdeseto poglavje zakonov iz leta 1913. Bavi se z mnogimi podrobnostmi in med drugim pravi:

"Delovni čas vseh delavcev ali mehanikov, zaposlenih pri kakršnemkoli javnem delu države Wyoming ali kateregakoli okraja, mesta, towna ali druge občine, naj se opravlja delo na kontrakt ali na drug način, bodi omejeno na osem ur dnevno, izveniši le nepričakovano nujnost, ki jo povzroči požar, povodenj, ali nevarnost življenja in premoženja."

Omenjeni delavski list pravi:

"Ta zakon se ne izpolnjuje pri nas v glavnem mestu Cheyenne, a brez dvoma tudi drugod ne. V Cheyenne silijo kontraktorji ravno sedaj delavce, da morajo delati po devet ur na dan, mesto samo pa je sploh zaposlovalo delavce na ulicah po devet in deset ur na dan."

CARRANZA BO PRIZNAN.

Panameriška komisija, v kateri so poleg Zedinjenih držav zastopane tudi latinske republike iz južne Amerike, se je zopet sešla in je izrekla, da je priznanje Carranzove vlade edino sredstvo za doseg miru v Mehiki. Državni tajnik Lansing je prvi izjavil, da so Zedinjene države pripravljene priznati Carranza; zastopniki južnoameriških republik so se pridružili njegovi izjavi, ter so dejali, da bodo takoj brzojavno obvestili svoje vlade o tem sklepu. Lansing je podal svojo izjavo spoznavno s predsednikom Wilsonom, ki je enakega mnenja.

Priznanje Carranzove stranke pomeni, da ta sedaj lahko računa na moralno podporo Zedinjenih držav, ki bodo najbrže izdale prepoved izvoza orožja in vojnega materiala za druge stranke v Mehiki. Carranza je baje obljubil vladi Zedinjenih držav, da bo varoval življenje in imetje tujcev in ustregel vsem odškodninskim zahtevam Američanov, ki izvirajo iz revolucije.

Na vsak način je ta rešitev boljša, kakor da bi se Zedinjene države militaristično vmešale v mehiškansko vprašanje. Da bi bil Carranza idealen predsednik, ne verjamemo; ali kako si bodo Mehikanci uredili svoj dom, je njihova stvar, glavno pa je to, da se ne vrtikajo v njihove zadeve tuji prsti in da se ne nalagajo ljudstvu Zedinjenih držav vojna bremena, ki bi zahtevala ogromne žrtve, koristila pa le peščici kapitalistov.

Dannadan je v velikomestnih časopisih čitati poročila o nedovoljenih operacijah in njih žrtvah. Če bi se operiralo javno mnenje o napačni morali, pa ne bi bilo toliko takih operacij in toliko žrtev.

BOL V HRBTU

in v straneh se hitro prežene z rabo

Severa's
Gothard Oil

(Severovega Gothardskega Olja). Priporoča se kot krajevno zdravilo zoper

revmatizem, nevralgijo, izvinjenja, otekline, otekle žleze, okorelost v sklepih, krče, bolečine in poškodbe.

Je mazilo preiskušene vrednosti.

Cena 25 in 50 centov.

RANE,

otiske, ureze, odprte rane, tvorijo, bule, opekline in ožganine se hitro zacelijo, ako se nadene

SEVERA'S
Healing Ointment

(Severovo Zdravilo Mazilo). Cena 25c.

Severove Pripravki so napredaj v vseh lekarnah. Zahtevajte samo Severove. Zavrinite nadomestitve. Ako vas ne more lekarnar založiti, naročite jih od nas.

W. F. SEVERA CO., Cedar Rapids, Iowa

POVSEM SIGURNO

SE POŠILJA DENAR V STARI KRAJ POTOM NAŠE BANKE, KER SE NIKEDAR NE PRIPETI, DA BI DENAR NE BIL IZPLAČAN ALI POVRNEN, TEMVEČ SE VEDNO V REDU IN PRAVI ČAS PLAČA V PRISTOJNE ROKE.

Cene

v katerih so zaračunani že vsi stroški so sledeče:

10 kron za	\$1.65	100 kron za	\$ 16.00
20	3.20	200	32.00
30	4.90	300	48.00
40	6.45	500	81.00
50	8.10	1000	160.00

Glavnica in prebitek \$600.000.00 — Hranilne uloge \$4,614,984.66

KASPAR STATE BANK

1900 BLUE ISLAND AVE. CHICAGO, ILLINOIS.

Ako nam pišete, pišite slovensko. — Ako pridete osebno, govorite slovensko.

Potresi.

Pred kratkim so povzročili potresi v zapadni Ameriki strašno paniko in mnogo škode. Nekoliko prej so prišla poročila o potresih iz južne Italije in iz drugih evropskih krajev.

Doslej je človeštvo brezmočno proti potresom. Na razna vprašanja, ki se tičejo teh elementarnih in za človeštvo usodopolnih dogodkov ne more dati znanost še točnega odgovora, temveč si mora pomagati z domnevanjem, s hipotezami. Dokler pa ne poznamo vseh vzrokov kakšnega potresa, se ne moremo varovati njegovih učinkov.

Potres nas preseneti kakor tat, kadar spimo.

Kljub temu ne moremo trditi, da je človeštvo brezpopojno obsojeno na nemoč. Marsikomu se zdi sicer blazna misel, da bi človek kdaj našel sredstva zoper take narurne nesreče. Toda med glavnimi pogoji vsega napredka je vera v napredek. Kdor se loti kakšnega dela s prepričanjem, da je neizvedljivo, ga gotovo ne bo izvršil; le če je uverjen, da je cilj dosegljiv, bo tako dolgo iskal pota, dokler ne najde pravega.

Vse pridobitve, ki delajo razliko med sedanjim in preteklim stoletjem, so take, da jih je ogromna večina človeštva v preteklosti smatrala za nedosežne. Vsako besedo o navadnem brzojavu ali pa celo telefonu bi bili naši pradedje smatrali za slab dovtip. In vendar se brzojavlja celo brez žice iz Amerike v Evropo, te dni so pa celo telefonirali brezžično iz Virginije na Hawai. Gore se prevrtavajo na deset in več kilometrov širine. Človek leta po zraku in plava s svojimi čolni pod morjem. Bolezni zdravi, ki so včasih davile cele dežele in ni imel proti njim drugega sredstva kakor molitev.

Čudovite reči je dosegel človek, in če bi se kdo izmed naših pradedov z znanjem in poznavanjem svojega časa vrnil nenadoma med nas, bi

Ako zasleduje kakšen revež brez license zver, se mu naloži obetna globa. Pravilno je to, ker imamo zakone za varstvo živali.

Človeško življenje in ljudska blaginja je pa važnejša od življenja živali, in teh par zakonov, ki jih je bila legislatura prisiljena sprejeti, bi se moralo strogo izvrševati.

Razume se, da se popolnoma strinjamo z wyominškim listom. Dodali bi pa le vprašanje:

"Kaj more delavstvo storiti, da doseže izvrševanje zakonov, ki so mu v prid? Kakšen mora biti protest, da kaj zaleže?"

Odgovor je pri volitvah. Če vedo uradniki, pa naj bodo zvezni, državni ali občinski, da se imajo za svoja mesta zahvaliti kapitalistom, bodo gledali, da ne izgube njihove naklonjenosti, od katere je odvisna njih ponovna izvolitev. Čim bi pa oni uradniki spoznali, da volijo delavci, to se pravi, da volijo po svojem prepričanju, ne pa na povelje kapitalistov, bi pa hitro vprašali, kaj da zahtevajo odločujoči volilci, in bi se ravnali po tem.

Seveda ne bi bilo delavcem tedaj sploh treba biti odvisnim od uradnikov, ker bi si lahko sami volili uradnike, na katere bi se mogli zanašati in katere bi, če vendar ne bi izpolnjevali svojih dolžnosti, lahko tudi odpoklicali.

A da morejo delavci na ta edini uspešni način protestirati morajo biti organizirani. Tudi politično organizirani.

misli, da je zašel v deželo čudežev. Vse, kar bi gledal okrog sebe, bi se mu bilo v njegovi dobi zdelo nemogoče.

Kdo sme reči, da ne bi mogel človek, ki je iztrgal prirodi že toliko skrbno čuvanih skrivnosti, pogledati še bolj globoko v njeno delavnico, pa najti tudi tiste zakone in vzroke, iz katerih izvirajo pogubonosni potresi? Zakaj bi moralo biti večno nemogoče, da bi našel sredstva zoper potrese ali pa da bi jih napravil neškodljive?

Potres ni edini sovražnik človeštva. Še mnogo jih je, doslej tako močnih, da jim ni bilo priti do živega. A če hoče biti človek res kdaj tisti "kralj življenja", ki misli že sedaj včas, da je, se ne sme ustrašiti nobenega boja in nobenih težav, da premaga nasprotja, ki uničujejo sadove njegovega dela in življenje njegovega rodu.

Ali to delo, ki bi moralo biti naloga vsega človeštva, je še vedno prepuščeno posameznikom, in tudi najposobnejšim med njimi nedostaja sredstev za vse potrebne raziskave, poizkuse, študije, za vse delo, ki bi zajamčilo uspeh.

Pač pa ima človek ogromna, neverjetno velika sredstva, da pomnoži iz svoje moči nevarnosti, ki preže nanj, da uničuje, da ubija in mori. Svete, ki jih požira sedanja evropska vojna, dosega tako višino, da postaja človek vrtoglavi in izgubi vse pojme. Vse te svote so pa sadovi človeškega dela. Kar so ljudje v dolgih desetletjih ustvarili, se sedaj v kratkih mesecih izpreminja v nič.

Ta strašna potrata narodnih premoženj je blazna in zločinska obremen. Ali v njej je tudi dokaz, da bi človeštvo že sedaj lahko imeo neizmerno večja sredstva za svoje velike naloge, ako bi pametno porabilo, kar ima in kar more ustvarjati.

Ali sedanje človeštvo je za to nesposobno. Kajti tega človeštva — ni. Ono obstoja doslej le v ideji. Dejanjsko pa imamo države, imamo narode, imamo razrede, skupnosti človeštva pa ni nikjer. Posamezni njegovi deli so kakorkoli organizirani drug proti drugemu; za skupne interese, za skupno delo, za skupne cilje pa ni organizacije.

Socializem je edina metoda, ki more uresničiti solidarnost človeštva in utrditi podlago njegove moči. Socializem hoče organizacijo vsega človeštva za njegove skupne interese. Če se odpravijo vzroki tistih nasprotij, ki sedaj drobe njegove sile, dobi delo za splošne potrebe in za napredek vseh lahko vsa tista ogromna sredstva, ki jih sedaj požira boj vseh proti vsem. Povrh tega pa se z organizacijo dela za skupne namene mogoče poveča produktivna moč in nova, silna sredstva, o katerih si moremo dandanes napraviti komaj kakšne blede pojme, pridejo našim vnučkom lahko v roke.

Ako odpade sedanji strah človeka pred človekom, skupine pred skupino, države pred državo, razreda pred razredom, strah, ki je v kapitalistični družbi neizogiben, zraste človeška moč tako, da se ne bo treba ustrašiti nobene naloge več. Kadar ne bo človeška zaslepljenost sama povzročala potresov, ki uničujejo ene in pehajo druge v bedo, se bodo ljudje lahko bojevali proti potresom in drugim nesrečam, s katerimi jim groze tajne prirodne sile.

ADVERTISEMENT

SLOV. DELAVSKA

Ustanovljena dne 16. avgusta 1908.

PODPORNA ZVEZA

Inkorporirana 22. aprila 1909 v državi Penn.

Sedež: Conemaugh, Pa.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: FRAN PAVLOVČIČ, box 705, Conemaugh, Pa.
Podpredsednik: JOSIP ZORKO, R. F. D. 3, box 50, West Newton, Pa.
Tajnik: ALOJZIJ BAYDEK, 46 Main St. Conemaugh, Pa.
Pomožni tajnik: IVAN PROSTOR, box 120, Export, Pa.
Blagajnik: JOSIP ŽELE, 6108 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
Pomožni blagajnik: JOSIP MARINCIČ, 5805 St. Clair Ave., Cleveland, O.

ZAUPNIK:

ANDREJ VIDRIH, box 523, Conemaugh, Pa.

NADZORNIKI:

VILJEM SITER, 1. nadzornik, 76 Main St., Conemaugh, Pa.
FRAN TOMAŽIČ, 2. nadzornik, Gary, Ind., Tolleston, Sta., box 73.
NIKOLAJ POVŠE, 3. nadz., 1 Cra ib St., Nunnry Hill N. S. Pittsburg, Pa.

POROTNIKI:

IVAN GORSEK, 1. porotnik, Box 195, Radley, Kansas.
JAKOB KOČJAN, 2. porotnik, 6121 St. Clair ave., Cleveland, O.
ALJOZIJ KARLINGER, 3. porotnik, Girard, Kansas, R. F. D. 4. box 86.

VRHOVNI ZDRAVNIK.

J. Kern, M. D., 6202 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

GLAVNI URAD v hiši št. 46 Main Street, Conemaugh, Pa.

POMOŽNI ODBOR.

Spendal Ivan, Conemaugh, Pa., box 781.
Gačnik Ivan, 425 Coleman Ave., Johnstown, Pa.
Gabrenaja Jakob, box 422, Conemaugh, Pa.
Bove Frank, R. F. D. 5, box 111, Johnstown, Pa.
Šuhodolnik Ivan, box 273, South Fork, Pa.
Šoler Alojzij, box 514, Conemaugh, Pa.

VPRAVLJALNI ODBOR ZA ZDRUŠTEV SLOVENSKEH PODPORNH NAPREDNIH ORGANIZACIJ.

Predsednik: Viljem Sitar, 46 Main St. Conemaugh, Pa., član S. D. P. Z.
Zavertnik Jožef, 2821 Crawford Ave., Chicago, Ill., član S. N. P. J.
Martin Konda, 2656 So. Crawford Ave., Chicago, Ill., član S. S. P. Z.
Arast Anton, P. O. New Duluth, Minn., član S. N. P. J.
Kofanič Martin, box 78, Franklin, Kans., član dr. sv. Barbare.
Frank J. Aleš, 4008 W. 31st St., Chicago, Ill., član S. D. P. & P. D.
Goršek Ivan, box 211, West Mineral, Kans., član A. S. B. P. D.

Uradno Glasilo: PROLETAREC, 4008 W. 31st St., Chicago, Ill.

Cenzura uradna, oziroma njih uradniki, so uljudno prošeni, pošiljati vse pisme in denar, naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošilja glasom pravi, edino potom Poštinih; Expressnih; ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potom privatnih čekov.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kako zmanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo urad glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

RUSKA SVOBODA.

Od kar divja vojna, je postala ruska vlada nenavadno napredna in svobodomiselnost. Celotno židom je obljuba svoboda, če bodo lojalni, in ta obljuba je že tako veličanska, da se ni več čuditi, če je napovedala tudi Poljakom in Finom avtonomijo. Seveda je vse to obljubljeno po vojni, kadar ne bo vojska več potrebna na fronti, pa se bo lahko porabila doma zoper drznike, ki bi se upali zahtevati, da naj se obljube tudi izpolnijo. Po vojni bo vsega dovolj.

Za sedaj je pa le stare reakcije in zatiranja dovolj.

V Petrogradu so si hoteli socialisti, ki so iz svoje vojne ostali brez vsakega glasila, ustanoviti vsaj tednik namesto prejšnjega dnevnika. Začeli so izdajati "Jutro." Tri številke so izšle. Cenzura ga je pa že zatrla.

Goremiškinova vlada ne mara jutra. Iz noči je bila porojena in ljubi le temo. Zato je moralo Jutro umreti.

To je tista Rusija, o kateri so nam Potočnjak in njegovi sodelavci pravili, da se bojuje za svobodo narodov. Če bi bili rekli malo manj, bi bili povedali resnično; carjeva vlada se bojuje za svobodo, ampak za svobodo, da sme neovirano zatirati svoje narode. Car in Goremiškin hočeta biti tako svobodna, da ne more ne duma ne kdorkoli križati njuni računov in da lahko besnitna proti naprednim elementom kakor v blaženih časih pred letom 1905, ko še ni bilo nobene ustave in nobenih podobnih ropotij.

Če bi se moglo z željami kaj opraviti, bi človek želel ruskemu narodu zmago ruskemu carizmu pa pogin. Ali bati se je, da bo narod poražen, pa naj se dokonča vojna kakorkoli. Pač pa verjamemo, da ne bo to zaključen poraz, kajti v ruskem proletariatu je še vedno toliko moči, da se bo znal rešiti despotizma. Tedaj bo najbrže tudi Nikolaju in njegovemu ministru žal, da nista dala ljudstvu v najhujši sili nekoliko dejanja namesto samih besed.

O PERISKOPIH.

Pri gradbi podmorskih čolnov se lahko izbirajo razne vrste periskopov. V pariškem listu "La Nature" opisuje Ernest Constat nič manj kakor deset raznih vrst in s tem pač še niso izračunane vse možnosti. Preprost, kakor se na prvi pogled zdi ta instrument,

vendar je delala njegova konstrukcija optikom velike pregla-vice.

Najnavadnejši periskop obstoji iz kakih dvajset čevljev dolge navpične cevi, ki ima na vrhu od-bijajočo prizmo, na dnu pa povečevalne leče. Ko prihajajo žarki skozi prizmo, se prelomijo ter pridejo iz vodoravne v navpično lego. Ta instrument pokrije naenkrat 45 stopinj horizonta, oziroma eno osmino celega polja. Če pa se obrača cev krog njene osi, se more videti zaporedno še ostali del polja.

Ta periskop daje precej jasne in čiste slike, toda ker se more rabiti samo z enim očesom naenkrat, se ne more razločiti raznih plasti prav dobro ter se gledalčevo oko kaj hitro izmuči.

Takozvani kombinirani periskop dovolj pogled obema očesoma, vendar ima zato druge napake. Prava slika pada na temeljno stekleno ploščo, podobno oni pri fotografskem aparatu. Gledati se more z obema očesoma, vendar ne daje nikakega utisa o globini in prostoru. Plošča prepreči preveliko utrujenost, toda rabiti se more samo pri veliki svetlobi. Tudi velikost slike je premajhna, da bi se mogle razločiti posameznosti. Da se doseže večja velikost, ne da bi se zmanjšala jasnost slike, je treba uporabiti povečevalne leče.

Vsi ti periskopi pa ne morejo dati poveljniku podmorskega čolna prilike in zmožnosti, da bi pregledal dovolj hitro ves horizont. Pet do deset sekund je potrebnih, da se napravi popoln krog. Poleg tega se mora opazovalec sam premikati naokrog. Da se odstrani ta nedostatek, treba je uporabiti še druge prizme, ki povzročajo, da ostane slika jasna in na enem mestu. Da se more zaporedno pregledati ves horizont, se samo za obrne kljuka in opazovalec ni treba spreminjati svojega mesta.

Kljub temu se pa ne morejo predati ves horizont naenkrat. To pa se doseže s periskopom z okroglim gledalom. Na vrhu cevi so okrogle leče, ki lomijo žarke in svetlobo proti dnu cevi, ki jo dosežejo potem žarki od vseh strani naenkrat. Tako nastane panoramična slika, ki obsega tudi okolice predmete, dasi se vidijo nekoliko manjši in oddaljenejši, kakor pa s prostim očesom. Poleg tega vidi opazovalec v središču panoramične slike del polja, nekoliko povečanega.

Brezposelnost in uradna znanost.

Zima je oddala svojo vizitnico. V nekaterih državah je že snežilo; od vseh strani poročajo o hladnih vetrovih. Po delavnicah in stanovanjih je treba kuriti. In z zimo se javlja pomnožena brezposelnost. V gotovih mejah je to redna prikazen, ker se mnoga dela pozimi že zaradi vremenskih razmer ustavi.

Včasih se pokažejo izjeme. Nezaposelnost presega "normalno" mero. Lani je bila posebno huda; tako veliko je bilo številno brezposelnih, da so morale javne oblasti in upravni in zakonodajni zbori vsaj navidez pokazati nekaj brige za stvar. In sedaj, ko prihajajo prve prednje straže brezposelne armade v velika mesta, vprašamo: Kakšen je rezultat vse tiste oficijelne brige?

En odgovor nam daje tajnik zveznega oddelka za delo Wm. B. Wilson, ki je objavil daljši članek o brezposelnosti, v katerem naznaja rezultate svojih študij. Zaključki, do katerih prihaja Wilson, so sledeči:

"Natančne statistike o obsegu nezaposelnosti ni na razpolaganje. Številke, ki so znane, dajejo približno pravo sliko. Leta 1900 je štetje pokazalo, da je bilo 22,3 odstotkov mezdnih delavcev, katerih število je znašalo 29,073.233 tekem gotove dobe brez dela. Leta 1910 je bilo v Zedinjenih državah 38,756.223 mezdnih delavcev, ena četrtnina jih je bila daljši ali krajši čas brez dela."

Nato vprašuje tajnik Wilson: "Zakaj sploh obstoja brezposelnost?"

Pa odgovarja: "Ker se še nikdar ni izrabila vsa delavnost kakšne občine ali države."

Wilson izvaja nadalje, da ni bilo v zgodovini še nobene dobe, ko bi se bilo moglo vsakemu brezposelnemu dati delo, ki bi se izplačalo. Tudi vreme vpliva na delovni trg, in naposled zakrivljajo znatno tudi stavke organiziranih delavcev brezposelnost. Ne le po sezonah, ampak tudi po gotovih daljših periodah, in sicer približno vsaka štiri leta nastopa znatnejša brezposelnost. Med njenimi viri izražajo izjemne evarinjskih zakonov, konkurenca, vrtoglave spekulacije, prenapolnjevanje gotovih poklicev, naseljevanje in naraščajoče zaposlovanje ženskih veliko vlogo.

Statistika ne daje števil, o oni skupini brezposelnih, ki so skoraj vedno brez dela, bodisi da so nesposobni, da nimajo volje za delo ali pa da ga ne morejo dobiti. Temeljiti študij števil pa kaže, da ne povzročajo menjave v številu brezposelnih brezpogojno slabi časi.

Delavski državni tajnik je torej študiral vprašanje. Sklepi, do katerih ga je privedlo njegovo preučevanje, pa nikakor niso presenetljivi. Ne le, da ne povedo prav nič novega, ampak to, kar povedo, je zelo nepopolno, in drugi so znali — tudi na podlagi študij — mnogo več povedati.

Wilsonov stavek, da še nikdar ni bila izrabljena vsa delavnost kakšne občinske ali državne skupine, je v zvezi z vprašanjem brezposelnosti ponekod nejasen. Če je hotel reči, da delo ni tako organizirano, da bi služilo vsej skupini, bi mu seveda pritrtili. Ali to je socialistična misel, in težko je verjeti, da jo je Wilson hotel izraziti, ker izreka na drugih mestih ideje, ki so socialističnemu mišljenju diametralno nasprotni.

Da vplivajo na brezposelnost razni viri lokalnega in postranskega pomena, je gotovo res. Ali vprašanje je, kje tiči glavni vzrok. In če je Wilson opazil, da se povzroča brezposelnost v periodah, da bi se bil moral takoj vprašati: Zakaj? In reči bi si bil moral, da je tako redno ponavljanje pač nekakšna zakonitost. Tedaj pa je treba preiskati bistvo tega zakona.

To je že davno storil Marx, njegove študije in sklepe so pa kontrolirali drugi znanstveni socialisti, in vsi so prihajali do tega zaključka:

"V kapitalistični družbi je produkcija blaga neurejena, anarhična. Blago se ne izdeluje za splošno potrebo, temveč za profit. Kapitalistu ni nič na tem, če se ljudje oblečejo ali nagaj, pač pa na tem, da prodajo obleko s čim večjim dobičkom. Zato morajo de-

lavci v njegovih tovarnah producirati, kar se da. Kajti če se prodaja mnogo hlač in sukenj, je dobiček večji, kakor če se jih prodaja malo. Ob takem načinu proizvodnje pa pride čas, ko se ne more v skladiščih napolniti blago več spraviti v denar. Dasi je v deželi še dovolj ljudi, ki bi potrebovali obleko, je ne morejo kupiti, ker ne zaslužio dovolj. Tedaj pa ustavi kapitalist produkcijo. Kajti če bi se še nadalje izdelavala obleka, pa bi obležala v magacinih, bi bila to izguba. Ta pa ni kapitalistu nič pri sreč. Torej zapre tovarno in delavci ostanejo brez dela. Pomnoženo število brezposelnih pa vpliva tudi na trg drugih strok. Množina onih, ki morejo kupovati, se je zmanjšala; ustavi se produkcija še v drugih panogah. Industrija in banke so v zvezi; tupatam nastanejo finančni polomi in kriza raste.

Če je mislil Wilson s svojim stavkom o nepopolnem izrabljanju delavnosti, da bi se odpravila brezposelnost, ako bi se porabile vse delavne sile, ki jih ima kakšna država, tedaj se temeljito moti, dokler se naslanja na kapitalistični sistem. V socialističnem sistemu pa tako absolutno izrabljanje sploh ne bi bilo potrebno.

Vzemimo, da bi se izpolnila Wilsonova želja, da bi dobil vsak človek tako delo, da bi zanj porabil vso svojo delovno moč. Pozabimo za trenotek, da je to v kapitalistični družbi sploh nemogoče, ker ne more privatni kapitalizem dela tako organizirati. Pa le vprašajmo, kakšne bi bile posledice. Nadprodukcija bi nastala še veliko hitreje kakor sedaj. Skladišča bi bila kmalu prenapolnjena. Ponudba bi bila ogromna, kupcev pa če ne ravno nič, vendar vse premalo, da bi se izpraznil trg. In tovarne bi se zopet zaprle.

Wilson je bil svoj čas rudar in uradnik pri United Mine Workers; ali o socializmu ni hotel ničesar slišati. Zato mora porabiti za študij brezposelnosti tonko časa, pa prihaja naposled še do napačnih sklepov. Ker ni iz zagate izhoda, si pa pomaga s tolažbo, da je brezposelnost večja.

Ali tudi to je zmota. Bili so časi, ko je bila brezposelnost sploh neznana reč. V takem silnem obsegu, kakor se javlja sedaj, je pa sploh nikoli ni bilo. Moderna brezposelnost z armadami nezaposlenih je posledica kapitalizma, ki se poslužuje modernih tehnik in iznajdb za svoj profit. Mašine v rokah privatnih kapitalistov mečejo delavce na tisoče na cesto; ravno tako je pa tudi le z mašinami mogoča tista ogromna nadprodukcija, ki povzroča na eni strani vojne, na drugi pa brezposelnost.

Kadar je domači trg prenapolnjen, išče kapitalizem nove trge v tujih deželah. To povzroča naprej kolonialne vojne z domačini, ki se ne dajo meni nič tebi nič vkloniti pod tuji jarem; potem, kadar se razmaha konkurenca kapitalistov raznih dežel, iščejo nove trge, pa nastanejo narodne vojne.

Sčasoma zraste industrija tudi v tujih, odprtih deželah in v kolonijah. Produkcija se množi, kupovalna moč ljudstva pa zaostaja, in brezposelnost postaja tem večja, čim bolj se razvija kapitalizem. Wilsonu se torej ne bi bilo treba izgovarjati, da je bila vedno brezposelnost na svetu. Če bi enostavno povedal, da je on ne more odstraniti, mu ne bi bilo kaj zameriti. V kapitalistični družbi je to res nemogoče. Le socializem more napraviti brezposelnosti kraj, ker more organizirati delo za potrebe vse družbe.

Ali zdaj ne gre za to. Wilson in zvezna vlada ne odpravita kapitalizma, torej ne uničita brezposelnosti. Kar se more zahtevati, je pa to, da ublažita gorje, kolikor je v sedanjih razmerah mogoče. Lahko se oddajo javna dela, lahko se ustavi konkurenca po kaznivih, lahko se postavijo skrajši delavni čas, lahko se delavci zavarujejo za slučaj brezposelnosti i. t. d. To so vlade in občine dolžne storiti, in če bi le to storile, bi bila vsaj najhujša beda odpravljena. Ali niti tega ne storijo, in mož, ki zastopa takorekoč delavstvo pri vladi, si pomaga z jecljanjem modrostjo, da je bila brezposelnost vedno na svetu.

Četrtiljarde za nove ladje.

Ako bi človek slišal, da bo Amerika kmalu izdala okrog 225 milijonov dolarjev za nove ladje, pa mu ne bi rekli nič drugega, bi se povsili, ker bi to smatral za znamenje velikega gospodarskega razvoja in blagoslovljene prosperitete. Kajti če bodo gradili ladje za tako skoraj fantastično svoto, morajo vendar vsaj približno vedeti, kaj bodo vozile. Taka ogromna mornarija pomeni velikansko trgovino in če je naša kupčija že na taki poti, tedaj mora biti tudi dela na vseh koncih in krajih.

Je li naposled uresničena tista trgovina z južno Ameriko, o kateri so že lani po izbruhu evropske vojne toliko govorili, da je človek pričakoval več dela nego ga more zmagovati naša industrija? Smo li dobili v Evropi nove trge? Hoče li Avstralija kupovati od nas?

Nepotrebna vprašanja in nepotrebne nade! Kaj naj vozijo tiste ladje, že vedo; ali delavstvu ne more to napraviti nobenega veselja. Ena sama dodatna besedica pojasni vse. Nameravane ladje so bojne ladje.

Kakor kaže, se je predsednik Wilson, ki je bil še lani odločen nasprotnik vsega prekomernega oboroževanja, podal na pot v Damask in se je prelevil — ne iz Savla v Pavla, temveč narobe. Vesti iz Washingtona namreč res pripovedujejo, da so izdelali nekakšen bojno mornariški načrt, po katerem bi bilo treba za stavbo novih ladij naenkrat 225 milijonov dolarjev.

Za vse te namene je seveda treba kongresovega dovoljenja in mi ne vemo, na kakšno stališče se postavi ta. Po njegovi sestavi je seveda pričakovati malo dobrega od njega; večina bo bolj skrbela za to, da ne zadenejo žrtve kapitalistov, kakor pa za to, da bi se preprečile.

Strah, da bo marinizem globoko posegel v ljudske žepce, je torej zelo opravičen. Tem potrebneje je, da je poudariti, da je tako povečevanje mornarice neodpustno zapravljanje ljudskega denarja, pa naj se postavi človek na katerokoli stališče.

Recimo, da morajo Zedinjene države skrbeti za svojo varnost in eventualno za obrambo. Tega nihče ne taji. Če si brez svoje krivde sovražno napaden, se moreš braniti. Noben moralni zakon mi ne more ukazati, da naj se dam brez odpora zadaviti. Drugo je pa že vprašanje, kaj je res potrebno za obrambo in kje je tista meja, kjer postaja oboroževanje samo na sebi nevarno miru, kakor je postalo v Evropi.

Toda recimo, da so Zedinjene države res premalo pripravljene in da je nevarnost napada večja nego pravimo mi. Je li tedaj silna agitacija naših marinistov opravičena? Ravno če je treba bolj skrbeti za dejelno varnost, morajo zastopniki ljudstva strogo paziti, da se vsak cent obrne le za resnične potrebe.

Kdaj pa se upa danes avtoritativno povedati, kaj je na morju potrebno in uspešno? Pred našimi očmi se odigrava najbolj krvava vojna tragedija; kakor je to na eni strani groza za vse narode, najbolj seveda za direktno prizadete, tako je na drugi visoka šola za vojake vseh dežel. Ali ta knjiga še ni zaključena in vsi dosedajni rezultati še ne dajejo nobene sklepnice izkušnosti. Le ena reč je gotova: Vsi stari računi marinistov so prekrizani. Izpolnile se niso velike nade, ki so jih polagali v dreadnoughte, izpolnile se niso nade v veliki pomen mornarijske sploh.

Ladje igrajo tudi v sedanjih vojni neko vlogo; pretirano bi bilo to tajiti. Toda v splošnem je njihov pomen zelo majhen in nikakor ne odločuje o rezultatih vojne. Zagovorniki bojnih mornaric so mislili, da bodo moderni pomorski velikani prenašali velik, če ne glavni del vojne na morje in da pripade dreadnoughtom velikanska in važna vloga. V resnici niso prišli, izvemši Dardanele, skoraj nikjer do veljave, a tudi tam so njih

Kako dolgo bo delavstvo še slepo in gluho in potrpežljivo kakor ovca, ki se da mirno striči? Kako dolgo ne bo videlo, da za ovce vsaj krbe, da imajo dovolj hrane, preden jim vzamejo volno, delavca pa puste, da pogine, če so tovarniška vrata zaprta?

uspehi tako malenkostni, da so v Londonu popolnoma razočarani.

Ko je Nemčija pričela operirati s svojimi podmorskimi čolni, se je nekaj časa zdela, da je to tisti faktor, ki postavi vso tehniko, taktiko in strategijo pomorskega vojskovanja na glavo. Nekaj časa so tisti pritlikavci povzročali strah in trepet okrog Velike Britanije. Presenečenje pa je minilo in vrednost pogrezovalnih bark je že zelo zelo reducirana.

Nihče pa danes ne pozna vseh rezultatov, še manj pa vzrokov. Kajti vojne stranke morajo v svojem interesu odevati svoja sredstva s tajnostjo, ker je od nje odvisno najmanj pol uspeha. Tudi ameriški marinisti ne poznajo v sedanjem stadiju vojne pravega stanja in nimajo podlage, na kateri bi mogli zanesljivo soditi o uspešnosti tega ali onega sredstva.

V takih razmerah zahtevati četrtiljarde ljudskega denarja za bojne naprave, o katerih nihče ne ve, če bodo imele čez par mesecev še kaj praktičnega pomena, je neodpustno. Militaristi sami bi se morali upreti temu, če jim gre za obrambo dežele, kajti po potrebnem zapravljenju denarja bi manjkalo v resnem slučaju za potrebno obrambo sredstva, in ladje, ki bi bile lepe za parado, bi lahko tedaj le ovirale uspešno vojskovanje.

Obžalovati je, da se je dal Wilson omotati okrog prstov. Ljudstvo pa ne bi smelo tega; če je že pri volitvah storilo napako, da je izvolilo zastopnike tujih kapitalističnih interesov, bi moralo vsaj sedaj združiti svojo moč in vstati proti namenom, ki ne morejo imeti drugih posledic, kakor da mu olajšajo mošnjčke.

KOLERA V AVSTRIJI.

"Grazers Tagespost" z dne 31. avgusta poroča, da je ministrstvo za notranje zadeve dobilo poročilo, da je bilo v Beljaku na Koroskem 6 vojakov na kolero bolnih, v Vipavi na Kranjskem pa 4. Na Hrvaškem je zbolelo v času od 16. do 23. avgusta 118 oseb na kolero, od teh je umrlo 66. Tudi v Laščah na Štajerskem se je pripetil en slučaj. — Naj se pač nihče ne čudi, — piše omenjeni list — če se v tako izrednih razmerah naleti tupatam na kak tak slučaj. Jasna pamet pravi, da tam, kjer je zbranih na tisoče in tisoče ljudi, ki ne morejo uživati svoje navadne dnevne hrane in pijače, pač lahko nastane kaka nalezljiva bolezen.

V prvem času po zavzetju Ljovna v Galiciji je zahtevala kolera v tem mestu dnevno 30 žrtev. Vsled energičnih ukrepov vojaških sanitetnih oblasti se je znižalo to število na 4, v zadnjem času celo na 2 slučaja dnevno. O epidemiji v Ljovu torej ne gre več govoriti."

Iz Trsta poročajo: Dne 1. septembra je bilo v zdravniški osterb 10, novih slučajev 1, okrevalo 1, ostalo v zdravniški osterbi 9. Nov slučaj se je zgodil v ulici S. Marco št. 18, 4 nadstropje, Babilonoscata v opazovanju 2, v vili Portorio je na opazovanju 1. Po poročilu z dne 4. septembra so se primerili v Trstu 3 slučaji, v štirih občinah gorjskega okraja 5 slučajev in v štirih občinah sočanskega okraja 7 slučajev. Obbolelo so civilne osebe.

Tagespošta lahko tolaži: resnica je, da je stanje nalezljivih bolezni mnogo grše, nego priznavajo.

MOTORNH ČOLNI IN NEVTRALNOST.

Pri neki tvrdki v Ameriki je bilo naročenih šest motornih čolnov, dolgih po 40 čevljev, za Anglijo. Nemško poslanstvo je vložilo pri vladi v Washingtonu protest proti dobavi teh čolnov, češ da so to bojne ladje, ker jih bo Anglija porabila za boj proti nemškimi podmorskimi čolnom. Nevtralitetni urad je odklonil protest z utemeljitvijo, da se pri pregledu čolnov niso našli na njih nobeni topovi, pa tudi nobenih podstavkov za topove in nobenih oklepov. Nikakor torej ni dokazano, da bi te ladje služile bojnemu namenu in z njih dobavo se ne krši ameriška nevtralnost.

IZ NASELBIN.

Peru, Ill.

amerikanskemu Slovincu štev. 68 S. D. P. Z., nadalje član angleškega društva Red men, kakor tudi je spadal k tukajšnjemu socializmu klubu štev. 41 J. S. Z. Društvo Balkan mu je priredilo pod vse krasen pogreb in obenem položilo na krsto krasen venec. Nadalje je podarilo društvo Skala štev. 50 lep venec z napisom, ter se polnoštevilno udeležilo pogreba z zastavo. Nadaljni darovalci venecov so bili še sledeči. Angleško društvo Red men, rojakinja Dorotheja Sadika, dekle Marija Smole, itd. Lahka mu bodi tuja zemlja, njegovi materi, ako še živi, pa naše iskreno sožalje v daljno domovino, njemu pa trajen spomin med tukajšnjimi rojaki. Vam pa bodi svarenen pogled, ne se tu v Ameriki vlakovi oprijemati, kakor je to navada. To je že zahtevalo veliko prežgodnih žrtv.

Karl Pogodič.

Stranka

SEJA EKSEKUTIVE J. S. Z.
dne 4. septembra 1915.

Navzoči so Polovina, Petrich, Godina, Bajskich, Kokotovich, Suša, Krpan, Dubravac, Hren. — Od urednikov sta navzoča sodruška Kristan in Cvetkov. Predseduje Kokotovich. — Zapisnik zadnje seje se prečita in sprejme. Sodr. Petrich poroča po zapisniku, da je na zahtevo naših organizacij v Kansasu sporočil eksekutivi državne organizacije v Kansasu njih sklep glede organiziranja angl. klubov. Dalje poroča, da je v imenu eksekutive J. S. Z. podpril pri eksekutivi skupne stranke predlog o znižanju delegatov za prih. kongres od 300 na 100 članov.

Na vprašanje od strani organizacije št. 131 v Pittsburghu, Pa., če more biti član J. S. Z. obenem tudi član Jugosl. Lige, se zaključilo, da se jim piše negativno.

Na znanje se vzame zopet prijavljeni klub št. 30 v Mulberry, Kans. Organizacija št. 71 v Clevelandu, O., želi imeti govornika na debato s tamkajšnjimi pristaši S. L. P. Glavni tajnik poroča, da jim je priporočil sodr. Lucića, ki se mudi v bližini Clevelanda. O načelu, se li izplača debatirati s pristaši S. L. P. ki napeljujejo vedno le na osebnosti, kar le škodi našemu gibanju, na kar oni vedno računajo, se sklene, da se jim svetuje, naj se v bodoče izogibljajo z njimi vsake debate. Bolje je delati pozitivno, širiti naše časopise in agitirati za stranko brez napadov in nasprotstev proti pristašem S. L. P.

Organizacija št. 3 v N. S. Pittsburghu, Pa., poroča, da je izključila potom porote radi kršenja pravil P. Matuno. To se vzame na znanje.

Org. iz St. Louisa, Mo., in okolice zahtevajo, naj se jim pošlje stalen agitator, in sicer ako je mogoče stari. Cvetkov, ki bi lahko sodeloval tudi med Bolgari, katerih središče je v Granite City, Ill. Zadeva se z ozirom na to, ker je sodr. Cvetkov urednik Rad. Straže, prepusti hrvatsko-srbskemu upravnomu odboru.

Prečita se list Lazarja Todorovića iz St. Louisa, Mo., ki se pritožuje, da ga mestna organizacija neče sprejeti v klub kot člana zaradi dolgov, ki jih je

Org. iz St. Louisa, Mo., in okolice zahtevajo, naj se jim pošlje stalen agitator, in sicer ako je mogoče stari. Cvetkov, ki bi lahko sodeloval tudi med Bolgari, katerih središče je v Granite City, Ill. Zadeva se z ozirom na to, ker je sodr. Cvetkov urednik Rad. Straže, prepusti hrvatsko-srbskemu upravnomu odboru.

Prečita se list Lazarja Todorovića iz St. Louisa, Mo., ki se pritožuje, da ga mestna organizacija neče sprejeti v klub kot člana zaradi dolgov, ki jih je

Org. iz St. Louisa, Mo., in okolice zahtevajo, naj se jim pošlje stalen agitator, in sicer ako je mogoče stari. Cvetkov, ki bi lahko sodeloval tudi med Bolgari, katerih središče je v Granite City, Ill. Zadeva se z ozirom na to, ker je sodr. Cvetkov urednik Rad. Straže, prepusti hrvatsko-srbskemu upravnomu odboru.

Prečita se list Lazarja Todorovića iz St. Louisa, Mo., ki se pritožuje, da ga mestna organizacija neče sprejeti v klub kot člana zaradi dolgov, ki jih je

Org. iz St. Louisa, Mo., in okolice zahtevajo, naj se jim pošlje stalen agitator, in sicer ako je mogoče stari. Cvetkov, ki bi lahko sodeloval tudi med Bolgari, katerih središče je v Granite City, Ill. Zadeva se z ozirom na to, ker je sodr. Cvetkov urednik Rad. Straže, prepusti hrvatsko-srbskemu upravnomu odboru.

Prečita se list Lazarja Todorovića iz St. Louisa, Mo., ki se pritožuje, da ga mestna organizacija neče sprejeti v klub kot člana zaradi dolgov, ki jih je

Org. iz St. Louisa, Mo., in okolice zahtevajo, naj se jim pošlje stalen agitator, in sicer ako je mogoče stari. Cvetkov, ki bi lahko sodeloval tudi med Bolgari, katerih središče je v Granite City, Ill. Zadeva se z ozirom na to, ker je sodr. Cvetkov urednik Rad. Straže, prepusti hrvatsko-srbskemu upravnomu odboru.

Prečita se list Lazarja Todorovića iz St. Louisa, Mo., ki se pritožuje, da ga mestna organizacija neče sprejeti v klub kot člana zaradi dolgov, ki jih je

Org. iz St. Louisa, Mo., in okolice zahtevajo, naj se jim pošlje stalen agitator, in sicer ako je mogoče stari. Cvetkov, ki bi lahko sodeloval tudi med Bolgari, katerih središče je v Granite City, Ill. Zadeva se z ozirom na to, ker je sodr. Cvetkov urednik Rad. Straže, prepusti hrvatsko-srbskemu upravnomu odboru.

Prečita se list Lazarja Todorovića iz St. Louisa, Mo., ki se pritožuje, da ga mestna organizacija neče sprejeti v klub kot člana zaradi dolgov, ki jih je

Org. iz St. Louisa, Mo., in okolice zahtevajo, naj se jim pošlje stalen agitator, in sicer ako je mogoče stari. Cvetkov, ki bi lahko sodeloval tudi med Bolgari, katerih središče je v Granite City, Ill. Zadeva se z ozirom na to, ker je sodr. Cvetkov urednik Rad. Straže, prepusti hrvatsko-srbskemu upravnomu odboru.

Prečita se list Lazarja Todorovića iz St. Louisa, Mo., ki se pritožuje, da ga mestna organizacija neče sprejeti v klub kot člana zaradi dolgov, ki jih je

Org. iz St. Louisa, Mo., in okolice zahtevajo, naj se jim pošlje stalen agitator, in sicer ako je mogoče stari. Cvetkov, ki bi lahko sodeloval tudi med Bolgari, katerih središče je v Granite City, Ill. Zadeva se z ozirom na to, ker je sodr. Cvetkov urednik Rad. Straže, prepusti hrvatsko-srbskemu upravnomu odboru.

Prečita se list Lazarja Todorovića iz St. Louisa, Mo., ki se pritožuje, da ga mestna organizacija neče sprejeti v klub kot člana zaradi dolgov, ki jih je

Org. iz St. Louisa, Mo., in okolice zahtevajo, naj se jim pošlje stalen agitator, in sicer ako je mogoče stari. Cvetkov, ki bi lahko sodeloval tudi med Bolgari, katerih središče je v Granite City, Ill. Zadeva se z ozirom na to, ker je sodr. Cvetkov urednik Rad. Straže, prepusti hrvatsko-srbskemu upravnomu odboru.

Prečita se list Lazarja Todorovića iz St. Louisa, Mo., ki se pritožuje, da ga mestna organizacija neče sprejeti v klub kot člana zaradi dolgov, ki jih je

Org. iz St. Louisa, Mo., in okolice zahtevajo, naj se jim pošlje stalen agitator, in sicer ako je mogoče stari. Cvetkov, ki bi lahko sodeloval tudi med Bolgari, katerih središče je v Granite City, Ill. Zadeva se z ozirom na to, ker je sodr. Cvetkov urednik Rad. Straže, prepusti hrvatsko-srbskemu upravnomu odboru.

Prečita se list Lazarja Todorovića iz St. Louisa, Mo., ki se pritožuje, da ga mestna organizacija neče sprejeti v klub kot člana zaradi dolgov, ki jih je

Org. iz St. Louisa, Mo., in okolice zahtevajo, naj se jim pošlje stalen agitator, in sicer ako je mogoče stari. Cvetkov, ki bi lahko sodeloval tudi med Bolgari, katerih središče je v Granite City, Ill. Zadeva se z ozirom na to, ker je sodr. Cvetkov urednik Rad. Straže, prepusti hrvatsko-srbskemu upravnomu odboru.

naredil pri št. 53. Prizna, da res organizacija št. 53 dolguje, želi pa dolg po ravnanju. Organizacija št. 14 izjavlja da ga sprejme, če nima nič proti temu eksekutiva J. S. Z. Zaključilo se, da org. št. 14 lahko Todorovića sprejme po pogojem, da poravnava pri org. št. 53 svoj dolg.

Glavni tajnik poroča, da je ustanovljen nov klub v Centerville, Iowa, in Bellaire, O. Ponovno je začel s poslovanjem klub št. 2 v Glencoe, O.

V mesecu avgustu je bilo razpečanih 1940 rednih in 91 izjemnih znamk. To se vzame na znanje.

Zaključilo se, da se da sodr. Kristanu, ki gre na pot v Ohio in Pa. na roko \$50 za potne stroške. Povrnitev stroškov za shode pripada vsled tega zvezi.

Poročilo posebnega odbora, ki je imel nalogo izdelati definitivni načrt o nameravani "Jugoslavanski akademiji", se vzame na znanje. Kristan bo, ako mu bo dana prilika, razložil načrt o Jugosl. akademiji na konvenciji S. N. P. J. in N. H. Z.

J. KRPAN, zapisnikar.

Chicago, I.

Naznanjam vsem sodrugom, da se vrši klubova seja v petek dne 15. t. m. v navadnem prostoru. Na dnevnem redu bodo važne stvari glede veselice in igre, ki se ima vršiti dne 28. novembra t. l.; treba je, da odločimo vse važnejše stvari in se pripravimo. Upam, da se boste v polnem številu udeležili te seje.

Nadalje želim naznaniti vsem sodrugom in vsemu slovenskemu občinstvu, ki živi v Chicagu, da bomo imeli skupno veselico in zabavo vsi soc. klubi 34tega volilnega okraja.

Veselica se bo vršila v soboto dne 16. oktobra t. l. v gos. Rousarjevi dvorani na vogalu 26 st. in Avers ave.; pričetek točno ob 8. zvečer. Vstopnina je za posamezno osebo 25c, za moškega in žensko v spremstvu pa le 35c. Igrala bo izvrstna Rubinger godba. Čisti dobicek je namenjen za bodočo volilno kampanjo, zatorej upamo in vabimo, da nas posetite v mnogem številu. Na svidenje na veselici!

Filip Godina, tajnik.

Clinton, Ind.

J. S. S. klub št. 41 vabi vse sodruga in rojake v Clinton in okolici na veliko plesno veselico, ki se vrši v soboto, 23. oktobra v dvorani Karl Mosk na 7. ulici. Igrala bo "Dering" godba. Vstopnina bo za moško osebo 15c, člani in ženske proste. Za dobro postrežbo poskrbi odbor.

Začetek točno ob 7. zvečer. Priporočamo se za obilno udeležbo. I. Mesar, tajnik.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

N. S., Pittsburgh, Pa.: Prekasno. Vašu kartu smo dobili v srijedu. Poštna štampiljica iz Pittsburgha ima datum 4. oktobra. A za buduću broj ne vrijedi.

Brownsville, Pa.: Vaš dopis se ne more objaviti, ker je stvar protipostavna.

Clinton, Ind.: Zadnjič je primanjlovala prostora. Splošno prosim, da se pošiljajo vabila ločeno od dopisov; le tako je mogoče, da se objavijo pravočasno, tudi če se mora ostali dopis odložiti, kar se z ozirom na prostor pogostoma zgodi.

Jugoslov. socialistična Zveza v Ameriki.

EKSEKUTIVA:

Pero Belamarich, Filip Godina, V. Suša, P. Kokotovich, Fr. Aleš, M. Polovina, J. Krpan, Z. Bajskić, Alex Dubravac, Frank Hren, B. Žikić in Fr. Šaus.

Frank Petrich, gl. tajnik, 803 W. Madison Street, 4th Floor, Chicago, Ill. Seje eksekutive so vsako prvo soboto v mesecu ob 8. zvečer na 1944 So. Racine Ave.

NADZORNI ODBOR:

Mike Mavrich, Chicago, Ill., And. Trstenjak, Chicago, Ill., Nick Hinich, Milwaukee, Wis., Demeter Ekonomoff, Gary, Ind., I. Celich, West Allis, Wis.

ODBOR ZA TISKARNO.

Frank Zajc, predsednik, Alex Dubravac, glavni tajnik, Pet. Kokotovich, tajnik, Frank Mrgolec in Jos. Steiner, odborniki.

Klubi, ki žele govornike, naj se obrnejo do gl. tajnika.

ARKANSAS:

83. Fort Smith, Ark.—Jugosl. soc. klub, taj. Ant. Pečar, R. F. D. 3, box 149. Seje so vsako tretjo nedeljo v mesecu, v Johnny Lind, Ark.

107. Huntington, Ark.—Jugosl. soc. klub, taj. Jno. Jarnovich, R. F. D. Box 167. 140. Hartford, Ark.—Tajnik Louis Slammik, box 36, Hartford Ark.

COLORADO:

132. Pueblo, Colo.—Jugosl. soc. klub, tajnik Chas. Pogorelec, 508 Moffat ave.

ILLINOIS:

1. Chicago, Ill.—Jugosl. soc. klub, tajnik Filip Godina, 2814 So. Karlov ave. 1. La Salle, Ill.—Jugoslavanski socialistični klub, tajnik John Rogel, 427 Sterling Street.

6. Chicago, Ill.—Jugosl. Soc. Udruženje, tajnik Frank Rebae, 1944 So. Racine Avenue.

20. Chicago, Ill.—Jugoslavensko soc. udruženje, tajnik Jovan Berich, 2306 Clybourn Avenue.

46. Panama, Ill.—Jugosl. soc. klub, tajnik Andr. Ileršič, Box 831.

50. Virden, Ill.—Jugosl. soc. klub, tajnik Sim. Kantič, Box 195. Seje so vsake 2. in 4. nedeljo v mesecu ob 8. uri zjutraj v Union Hall.

56. East St. Louis, Ill.—Jugosl. socialistično udruženje, tajnik F. Franjich, 1328 Nektar Ave.

60. Chicago, Ill.—Jugosl. socialistično udruženje, tajnik Milan Hegji, 217 W. 24. St.

34. Livingston, Ill.—Jugosl. socialistični klub, tajnik Frank Krek, P. O. Springfield, Ill.—Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Bregar, 1701 Peoria Rd.

4. Witt, Ill.—Jugosl. soc. klub, tajnik John Milosich, Box 102.

12. Ziegler, Ill.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik Geo. Karlovich, Box 6.

109. Granite City, Ill.—Jugosl. soc. klub, tajnik S. Gjurishich, b. 665, Madison, Ill.

110. Staunton, Ill.—Jugosl. soc. klub, tajnik Ant. Ausec, L. Box 158, organizator Frank Pervinšek.

128. Nokomis, Ill.—Jugosl. soc. klub, tajnik John Mekinda, box 607. Seje so vsako drugo nedeljo v mesecu.

154. Sesser, Ill.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik Tomo Grdich, Box 348.

INDIANA:

11. Clinton, Ind.—Jugosl. soc. klub, tajnik Ign. Mušar, L. Bx 449; organizator Ant. Ladiha, 824 N. 9th St. Seje so vsako prvo in tretjo soboto v mesecu ob 7. uri zvečer.

53. Gary, Ind.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik D. Jelavich, 1613 Washington St.

IOWA:

153. Woodward, Iowa—Jugosl. soc. klub, tajnik Jak Bergant, R. 4, Box 87. 158. Centerville, Iowa.—Jugosl. soc. udruž. Tajnik Dan. Mance, Star Route Box 19.

KANSAS:

50. Mulberry, Kans.—Jugosl. soc. klub, tajnik M. V. Smolnik, R. R. 2, box 208. 31. West Mineral, Kans.—Jugosl. soc. skupina, tajnik Frank Speiser, box 293. Seje so vsako 2. in 4. nedeljo v mesecu ob 2 uri popoldne v E. Mineral, dvorani št. 6.

34. Frontenac, Kans.—Jugosl. soc. skupina, tajnik Jos. Umek, box 7. 80. Franklin, Kans.—Jugosl. soc. klub, tajnik Louis Karlinger, R. F. D. 4, Box 86, Girard, Kans.

81. Skidmore, Kans.—Jugosl. soc. klub, tajnik J. Alič, R. 3, Box 3, Columbus, Kans.

52. Carona, Kans.—Jugosl. soc. klub, tajnik Blaž Mezeri, Box 162. 91. Stone City, Kans.—Jugosl. soc. klub, tajnik Jak Rutar, Box 506.

133. Dunkirk, Kans.—Jugosl. soc. klub, tajnik Ant. Tomšič, R. F. D. 1, Box 167. Pittsburg, Kans.

150. Ringo, Kans.—Jugosl. soc. klub, tajnica Mary Skubie, R. 4, Girard, Kans. 157. Gross, Kansas—Jugosl. soc. klub, tajnik Chas. Jane, Box 118, Croweburg.

MICHIGAN:

61. Petriot, Mich.—Jugosl. soc. udruž., tajnik M. Sokolovich, 387 Ferry Ave. 114. Detroit, Mich.—Jugosl. soc. klub, tajnik Ernst Bajc, 338 Ferry ave.

MINNESOTA:

22. Chisholm, Minn.—Jugosl. soc. klub, tajnik M. Rihtar, Box 308. 54. Aurora, Minn.—Jugosl. soc. klub, tajnik Fred Shilt, Box 291.

148. Ely Minn.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik Branko Markovich, box 1025. 152. Virginia, Minn.—Jugosl. soc. udruženje, organizator Mike Biandich, 104 S. Mesaba Avenue.

MISSOURI:

14. St. Louis, Mo.—Jugosl. soc. udruž., taj. M. Vojnovich, 1145 Talmage Ave. 129. St. Louis, Mo.—Jugosl. soc. klub, tajnik Vinc. Cajnkjar, 2213 Gravais Ave.

MONTANA:

73. Red Lodge, Mont.—Jugosl. soc. klub, tajnik John Gerkman, box 44. 96. Bear Creek, Mont.—Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Daniček, Bear Creek, Mont.

101. E. Helena, Mont.—Jugosl. soc. klub, tajnik J. B. Mihalich, box 200. Seje so vsako prvo nedeljo v mesecu v Jos. Lazarja dvorani.

134. Klein, Mont.—M. Mezmarich, box 127.

NEBRASKA:

149. So. Omaha, Nebr.—Jugosl. soc. udruž., tajnik M. Mrmosh, 357 So. 32. St.

OHIO:

2. Glencoe, O.—Jugosl. soc. skupina, tajnik I. Zlemberger, L. Box 12. — Redne mesečne seje so vsako 2. nedeljo popl. pri sodr. N. Zlembergerju.

18. E. Youngtown, O.—Jugosl. soc. udruženje, taj. Zivan Ivanovich, 1757 Logan Ave.

26. Neffs, O.—Jugosl. soc. skupina, tajnik Karl Dernač, box 26. 27. Cleveland, O.—Jugosl. soc. skupina, tajnik Andr. Bogataj, 6906 St. Clair Av. Edv. Banisel, organizator. — Seje vsak 2. četrtek in četrto soboto ob 8. uri zvečer v mesecu na 1107 E. 61. St.

38. E. Palestine, O.—Jugosl. soc. klub, tajnik Jos. Istenich. 49. Collinwood, O.—Jugosl. soc. klub, tajnik Gus. Kabaj, 446 E. 156th St. Cleveland, O.

62. Youngtown, O.—Jugosl. soc. klub, tajnik Math Urbas, 12½ Oak Park Youngtown, O., organizator Alois Zupane.

71. Cleveland, O.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik M. Fučec, 1126 E. 61. St. 76. Euclid, Ohio.—Jugosl. soc. klub, tajnik John Ulag, Cul Rd.

86. Akron, O.—Jugosl. soc. udruž. taj. B. Bošnjakovich, 124 E. Chestnut Alley. 99. Lorain, O.—Jugosl. soc. klub, tajnik Geo. Petkovšek, 1794 E. 29th St.

113. Bridgeport, O.—Jugosl. soc. klub. 141. Steubenville, O.—Jugosl. soc. udruženje, tajnica Jelena Radovich, 222 So. 5th St.

147. Barberton, O.—Jugoslav. soc. udruženje, taj. M. Bobalich, box 384. 159. Bellaire, O.—Jugosl. soc. udruž., tajnik Božo Bober, Bel. So. St., Box 39-a.

PENNSYLVANIA:

3. N. S. Pittsburg, Pa.—Jugosl. soc. skupina, tajnik M. Friedman, 862 Virgin Alley.

5. Conemaugh, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Podboj, box 218, Cone-maugh, Pa.

10. Forest City, Pa.—Jugosl. soc. skupina, tajnik Frank Ratajs, box 685. 12. E. Pittsburg, Pa.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik M. Stupljanec, box 266. John Gračanin, organizator.

15. Sygan, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik Andr. Dermota, Box 427, Morgan, Pa. 16. Clairton, Pa.—Jugosl. soc. udruž. taj. John Appeltaler, Box 128 Elizabeth, Pa.

19. Barrill, Pa.—Jugosl. soc. udruž., tajnik Geo. Popovich, 1016 Hamilton Ave. 32. West Newton, Pa.—Jugosl. soc. skupina, tajnik Jos. Zorko, R. F. D. 3, b. 50 57. So. Side Pittsburgh, Pa.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik M. Z. Mamula, 2802 Carson St.

59. New Brighton, Pa.—Jugosl. soc. udr., tajnik John Matan, 904 — 9th Ave. 63. Hermine, Pa.—Jugosl. socialistični klub, tajnik John Trčelj, R. F. D. 3, Box 106, Irwin, Pa.

70. Large, Pa.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik Milan Stakič, box 24. 74. Willock, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik J. Miklačić, L. Box 3.

77. McKees Rocks, Pa.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik Jak. Markovich, 339 Phoenix St.

78. Ambridge, Pa.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik P. Obradovich, Box 51. Seje vsake tretje nedelje v mes. ob 9. dopoldne v prostorih Soc. Ed. Bureau.

97. Fayette City, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik John Gartner, b. 378. — Organizator John Baraga. Seje so vsako zadnje nedeljo v mesecu.

90. Primrose, Pa.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik Nikola Vilenica, Box 746. 93. Brownale, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik F. Verbaš, RFD, 2. Forest City.

97. Homer City, Pa.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik Stevo Janić, Box 421. 98. Garrett, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik Aug. Orel, R. F. D. 52.

99. McKees Port, Pa.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik M. E. Kolibash, 1107 Lynn Alley.

100. Ellsworth, Pa.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik Paul Kuffner, box 684. 104. Woodlawn.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik Pet. Skrtič, box 533.

105. Marianna, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik Joe Milanič, Box 251. 117. Lloydell, Pa.—Anton Zalar, Box 127, Beaversdale.

118. Canonsburg, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik Paul Posega, box 365, Canons-burg, Pa.

127. Dunlo, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Čopi, Box 61. 131. Pittsburg, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik B. Novak, 6568 Rowan Ave.

144. Fitz Henry, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Indof, box 113. 155. Reading, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik Peter Kočevar, 143 River St.

156. Beading, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik Mart. Cetinski, box 93.

WASHINGTON:

28. Roslyn, Wash.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik Vinko Šolič, Box 93. 102. Buckley, Wash.—Jugosl. soc. udruž., tajnik Nik. Perkovich, P. O. Spike-ton, Wash.

WISCONSIN:

9. Milwaukee, Wis.—Jugosl. soc. udruž., tajnik Thos. Stepih, 500 So. Pierce st. 11. Kenosha, Wis.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik Mato Mladjan, Box 55. Orga-nizator Paul Jurca. — Seje so vsako zadnje nedeljo v mesecu v na Socia-list gl. stanu.

35. West Allis, Wis.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik S. Dardich, 461 — 54th Ave 122. Racine, Wis.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik M. Pavlov, 831 Riverview St.

137. Kenosha, Wis.—Tajnik John Kast

UTRINKI.

Največ "znajo" o socializmu govoriti tisti, ki ga ne poznajo.

Dokler kontrolira kapital vlado, je logično, da kontrolira tudi delo in trge.

Kapitalisti bi morali biti blazni, če bi ne delali zakonov sebi in prid, dokler jim dajejo delavci moč za to.

V Chicago so imeli "prosperitetno razstavo," pa je bankrotirala. Ljudska prosperiteta v Ameriki je že davno bankrotna.

Angleška in francoska vlada si lahko izposodita pol milijarde brez poročila v Zedinjenih državah. Koliko bi si mogel delavec izposoditi na ta način?

Med ameriška načela spada, da se odklanja vsak paternalizem. Ali kadar vsiljuje Rockefeller coloradskim rudarjem svoj paternalizem, ga hvalijo vsi kapitalistični lieti.

Večina krščanskih popov je zadnje leto pozabila, da je po trditvah evangelijev. Kristus ukazal ljubiti svoje sovražnike. Če so to sploh kdaj vedeli drugače kakor v teoriji.

Ker je bila nedelja v Chicago suha, so bila vsa kinematografska "gledališča" do poznega večera prenapolnjena. Ljudje, ki se niso mogli strupiti v saloonih, so se strupili tam.

Nobena politična preureditev v Evropi ne more prinesiti narodom toliko dobrot, da bi jih odškodovale za strašne žrtve sedanje in nadaljevalne vojne. Mir bi koristil več od vsakega vojnega "uspeha".

Če hočeš spoznati socializem, ne vprašuj zanj njegovih sovražnikov, ampak pouči se sam. Čitaj socialistične liste, potem socialistične knjige, pa hodi na socialistične shode, pa ga boš spoznal. In tedaj boš lahko sam sodil o njem.

Ameriški generalni konzul v Monakovem (München) T. St. John Gaffney je demisioniral. Toda njegova demisija je bila bolj zapovedana kakor prostovoljna. Pravijo, da je razumeval ameriško nevtralnost na ta način, da je povsod hvalil

Nemce in blatil zaveznike. On pa misli, da ostane vendar na svoje mjestu, ker je baje več Američanov in Angležev za to prosilo. Vsekakor ima stric Sam s svojimi diplomati včasih toliko sitnosti kolikor s tujimi.

V St. Louis, Mo., hočejo v bodoče pred vsakim voliščem razobesiti na dan volitev ameriško zastavo. Mestni očetje v St. Louis morajo biti naivni ljudje, če mislijo, da bodo volilni sleparji iz samega spoštovanja do ameriške zastave opustili sleparije.

Osservatore Romano izjavlja, da so vse vesti o novih papeževih korakih za mir v Evropi neosnovane. Torej prihaja tudi papež polagoma do spoznanja, da ni bila vojna napovedana v nebesih, ampak na zemlji in da tudi miru ne bodo sklepala nebesa.

Po vsem svetu pleše na tisoče fantastov pijan kankan in se prepira, na čigavi strani je v sedanjih vojni pravica. In na tisoče jih misli, da mora zmagati tisti, ki ima prav. Otroci! Na bojiščih ne govori resnica, ampak rjove kanoni. Pa niti kanoni niso absolutna stvar za zmago. Ena srečna strateška poteza lahko včasih več odloči kakor deset havbiških divizij. Ali tudi z boljšimi generali ni vse storjeno. Druge okolnosti so že dostikrat tepeu prinesle zmago nad ženjem. Poleg znanih odločujoč na vojni toliko neznanih faktorjev, da je ves krvavi dirandaj enak loteriji. Med vsemi faktorji pa je pravica najzadnji.

Predsednik Woodrow Wilson se bo oženil z neko vdovo Norman Galt. V monarhističnih državah je poroka državne glavarja državna zadeva in vse ljudstvo se mora interesirati za take reči. Dotična obvestila izhajajo v uradnih listih, ki prinašajo tudi dolge slavnostne članke. Privatni listi se jim "iz vdanosti" pridružujejo. Poetije, ki drugače ne znajo izkazati svojih talentov, pa kujejo pesmi.

Zdelo se nam je, da živimo tukaj v republiki. Ali kdor čita sedaj meščanske časopise, začneja dvomiti. Nič ne bi bilo ugovarjati, če bi se nazadnje ta zaroka naznanila kakor mnogo drugih. Ali da se napolnjujejo cele strani s to rečjo, je pa precej nerepubličansko. Nima li prezident pravice pričakovati, da se smatrajo njegove privatne reči res za privatne?

oktobra. Kakor hitro sprejemem naročilo za koledarje, ga vknjižim in oddam ekspeditorju, kateri vam jih bode točno odposlal, kakor hitro pridejo iz knjigovodnice. Še nekaj. Včasih mi kateri piše sledeče: Pošljite mi nekaj koledarjev! To ni pravilno! Vsakdo naj pove, koliko koledarjev da hoče.

Koledarji se morajo plačati naprej. Izjeme so samo pri večjih naročilih in to samo pri soc. klubih, društvih različnih jednot in Zvez in pri tistih naših zastopnikih, kateri so vodili pošten račun s Proletarcom. Vendar tudi tem priporočamo, da se koledarji po kajti tudi mi moramo plačati knjigovodnici in tiskarno, denarja na banki pa nimamo! Koliko da je popusta pri večjih naročilih, pa vsakdo lahko čita na drugem mestu tega lista.

Upamo in se veselimo, da bode že prihodnje leto tiskan "Ameriški Družinski Koledar" v tiskarni, katera ne bode last posameznikov in kapitalističnih korporacij, pač pa vaša!

Upravištvo Proletarca.

Od razstave.

Ravnokar smo prejeli sledeče pismo iz San Francisco: "Ko sem šel skozi poslopje za hranilne snovi v panama-pacifiški mednarodni razstavi, prišel sem do Jos. Trinerjeve izložbe in ker sem skoraj dvajset let trpel na zapeki ter poskušal mnogo sredstev, katera so mi dala pomoč samo za trenutek, mislim sem si, da hočem tudi Vaše poskušati, ker mi je bilo zelo priporočeno od nekega prijatelja. Reči vam moram, da me zelo veseli, da sem to storil, ker v dveh tednih, odkar živim Trinerjevo ameriško zdravilno grenko vino v zelo malih dozah, se čutim rešenega vseh starih sitnosti in se mi čini, da imam novo pogodbo za življenje. Priporočam sedaj Vam vino vsem svojim prijateljem kot najboljšo na trgu. Cas. Brady, San Francisco, Cal."

To zdravilo je od vrednosti pri zapeki in njenih posledicah, pri zgubi sili, slabosti in nervoznosti. V lekarnah. Cena \$1.00. Jos. Triner, izdelovalec, 1333-1339 S. Ashland Ave., Chicago, Ill.

Bolečine v mišicah in sklepkih bodo hitro zginile, ako drgnete prizadete dele z Trinerjevim linimentom. Imajte ga doma, tako da ga morete rabiti takoj pri potrebi. Cena 25 in 50c, po pošti 35 in 60c.

IŠČEM

pošteno žensko, bodisi dekle, ali vdovo v starosti 25 do 35 let, ki naj bi bila dobra mati mojima dvema otrokoma v starosti 4-9 let, ter obenem varčna gospodinja pri hiši. Katero veseli do ženitve, naj se oglasi na sledeči naslov:

Frank Šimec,

East Helena, box 174, Montana. (Adv. 3x)

Ena najboljših socialističnih revij v angleškem jeziku v Ameriki je: "INTERNATIONAL SOCIALIST REVIEW." — Izhaja mesečno in stane \$1.00 na leto. — Naslov: Int. Soc. Review, 341 E. Ohio St., Chicago, Ill.

LOUIS RABSEI
moderno urejen salun
NA 460 GRAND AVE., KENOSHA, Wis.
Telefon 1199

PHONE, CANAL 3014

POZOR! SLOVENC! POZOR!
SALOON
s modernim kegljiščen

Bivši Martin Potokar place
Sveže pivo v sodčkih in buteljkah in druge raznovrstne pijače ter unijske smokke. Potniki dobe čedno prenočišče za nizko ceno. — Postrežba točna in izborna. — Vsem Slovincem in drugim Slovanom se toplo priporočata.

JAZBEC & OMAHEN
1625 S. Racine Ave., Chicago, Ill.

M. A. Weisskopf, M. D.

Izkušen zdravnik.

Urduje od 12 A. M. — 3 P. M. in od 8 — 10 P. M. V sredo in nedeljo večer neurduje.

Tel. Canal 476.
1801 So. Ashland ave.
Tel. residence: Lawndale 8994.

James F. Stepina,
predsednik.
Christan R. Waack,
I. podpreds.
Emanuel Beranek,
II. podpreds.
Adolf J. Krasa,
blagajnik.

AMERICAN STATE BANK

1825-27 Blue Island Avenue, blizo 18-ste ulice,
CHICAGO, ILL.

Glavnica in prebitek . . . \$500,000.00

ODPRTO: Pondeljek in v četrtek do 8½ zvečer vse druge dneve pa do 5½ popoldne.

10 kron za	\$1.65	100 kron za	\$16.00
20 kron za	3.20	200 kron za	32.00
30 kron za	4.90	300 kron za	48.00
40 kron za	6.45	500 kron za	80.00
50 kron za	8.10	1000 kron za	160.00

Pošiljamo denar v stari kraj in jamčimo, da pošteno izplača ali pa Vam vrne.

Direktna zveza s Prvo Hrvatsko hranilnico in posojilnico grebu in njenimi podružnicami.

Pošiljamo denar vojnim vjetnikom v Srbijo, Rusijo, Anglijo in Francosko.

Govorimo vse slovanske jezike.

Največja slovanska tiskarna v Ameriki je

Narodna Tiskarna

2146-50 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem, Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naše posebnost so tiskovine za društvo in trgovce. "PROLETAREC" se tiska v naši tiskarni.

POZOR! Kadar se nahajate v gostilni

3 pristne pijače
2 zdravilne.

zahtevajte vedno dobre, zdrave in pristne pijače, sijo na steklenici napis imported, in to so A. Horwat Importirani Brinjevec, Slivovec, Tropinovec, Grensko in Kranjski Grenec. Moja trdka je prva in samostojna, ki importira žgane pijače in zelišča iz samostojne, Rojaki, zapomnite si, da je A. Horwatovo Grensko vino napravljeno iz najboljšega črnega rdečega vina in iz najzdravejših zelišč. Kriljuje vse druge pijače te vrste za človeško zdravje. Ravno tako Kranjski Grenec. Posebno ako pijete žganje, ne bo nikdar škodovalo, če denete polovico grenčeca vsem.

A. HORWAT, 600 N. CHICAGO ST., JOLIET, ILL.

KADAR potrebujete društvene potrebnosti kot zastave, kape, regalice, uniforme, pečate in vse drugo obrnite se na svojega rojaka

F. KERŽE CO.,
2711 South Millard Avenue.
CHICAGO, ILL.

Cenike prejmete zastoni.

Vse delo garantirano.

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINČIČ

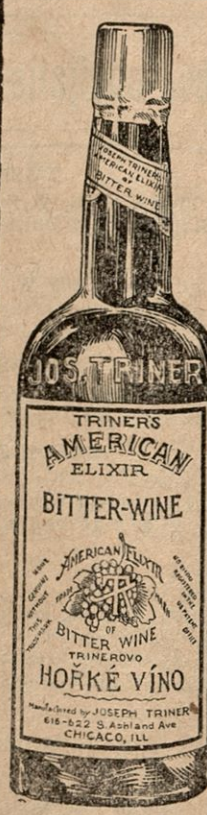
324 BROAD STREET

TEL. 1475

JOHNSTOWN, PA.

VRNIMO SE!

V lekarnah

Cena \$1.00

Prav radi se spominjamo onih dni, ko smo bili krepki in polni zdravja in življenja, in ko si bili v svesti, da je ta svet nebeski raj, poln sreče in veselja za nas. Kaj nas je zadelo, da nismo več onega mnenja; da smo premenili svoje navade in se odtujili od srednje poti, ki se imenuje zmernost v vsaki stvari? Vrnimo se k starim navadam, k navadni hrani, k bolj resnemu delu, k svežemu zraku, a zlasti pa moramo pazno skrbeti za svoje prebavne organe, da preprečimo zabasanos, in nje posledice, ter slabost in nervoznost. Kakor hitro opazimo nered, ne pozabimo na

Trinerjevo Ameriško Zdravilno Grenko Vino

To zdravilo je jako važnega pomena, ker pospešuje delovanje prebavnih organov in tako nam povrne prejšnje navadno zdravje za dobo doker zopet ne pademo v razvade.

To zdravilo tudi —

PREKINE BOLEČINE IZ DROBJA, ODSTRANI ZABASANOST, DOPRINESE OKUS DO HRANE, POMAGA PREBAVLJATI, OKREPIJA PREBAVNO MOČ, OHRANI ORGANE DELAVNE, ODSTRANI NERVOZNOST.

Urejuje, okrepuje, daje novo moč, prepreči in odstrani zabasanos, potolaži glavobol, da je pomoč dekletom in ženam v slučaju neprimernosti, ter vseh drugih enakih boleznih.

Ako hočete preprečiti bolečine, imejte vedno priročno TRINERJEVO LINIMENT in ribljite telo z njim kadar čutite najmanjšo bolelost, bodisi revmatično ali nevralgično. Cena 25 in 50c, po pošti 35 in 60c.

JOS. TRINER

izdelovalec,

1333-1339 So. Ashland Ave.

Chicago, Ill.

KITAJSKA REPUBLIKA.

Kitajski državni svet je sprejel in Juanšikaj je potrdil predlogo, ki pooblašča predsednika, da skliče zastopnike naroda za sklepanje o bodoči obliki državne vlade. Da se to ne bo pošteno izvršilo, je več kakor gotovo. Vse kaže, da so dnevi kitajske republike šteti. Morda je Sunjatsen storil največjo napako takrat, ko se je sam odpovedal predsedništvu in ga prepustil staremu lisjaku Juanšikaju, ki se hoče sedaj sam napraviti za cesarja. Kitajski revolucionarji so mislili, da se bore za svobodo, pa so se bojevali za novega tirana. Kajti kadar dobi Juanšikaj krono na glavo, bo despot, ki ne zaostane za nobenim mandžuskim absolutistom.

Smodnik.

Washington, Dela. — Ruski parnik "Jekaterinoslav" je odplul v torek, 5. t. m. odtod in pelje dva milijona funtov smodnika v Arhangelsk. Na ladjo so ga naložili pod nadzorstvom ruskih častnikov v sodih po 200 funtov. Računa se, da bo na poti 21 dni.

Koliko profita je to prineslo podjetju in koliko delavcev se je ponesrečilo za ta profit?

Japonci streljajo vstaše.

Na otoku Formozi je bil Hah-Chun, eden voditeljev domačinov v zadnji vstaji proti japonskim oblastim, skupno s sedmimi drugimi vstaji usmrčen. 124 drugih domačinov, ki so se udeležili vstaje, je bilo obsojenih na 9 do 15 let ječe, 500 drugih še čaka sodbe.

Štirje delavci ubiti.

Olean, N. Y., 6. oktobra. — Pri neki eksploziji v sušilnici Aetna Explosive Co. v Emporium, Pa., so bili nocoj ubiti štirje delavci in mislijo, da so še štirje pokopani pod razvalinami poslopja.

Linčanje.

V Clarksdale, Wis., so v ponedeljek zjutraj potegnili nekega Kitajca in nekega zamorca iz ječe, pa so oba linčali. Obtožena sta bila nekega umora. Seveda so bile državne oblasti zopet brez moči.

Rockefeller je dejal v trgovski zbornici v Denverju: "Naznanil sem uradnikom Colorado Fuel and Iron Co. ter rudarjem, ki so v službi te korporacije, da je ena stvar, ki se ne sme več primeriti; to je stavka." Rockefeller si torej do-

mišlja, da je njegova roka močna dovolj, la ustavi tok vse zgodovine.

Rockefeller misli, da bo s svojo novo unijo, ki bo neodvisna od sedanje rudarske organizacije in od delavskega gibanja sploh, prevladal coloradske rudarje. Zdi se, da je Rockefellerju varanje sploh velik užitek. Ali treba bo le malo počakati, pa se bo pokazalo, če ni topot varal samega sebe.

Nemškim tovarnam za sladkor se dobro godi. Delniška tovarna Schroda predlaga 45 odstotkov dividende napram lanskim 24 odstotkom; tovarna v Tuezno predlaga 30 procentov (lani 15), tovarna v Kujavien pa 29 procentov (lani 12). Kdo plačuje te dividende? In komu koristi vojna?

Westinghouse Electric and Manufacturing Co. v East Pittsburghu je dovolila delavcem znižanje delovnega časa od 54 na 52 ur na teden in 6 odstotkov četrletne doklade na plačo. S tem je odvrgnena stavka 15,000 delavcev. Družba pač ve, da bi bila stavka dražja.

LISTU V PODPORO.

Max Slanovec, Primero, Colo. 35c; Frank Čemažar, Weleetka, Okla. 20c; John Debelak 25c, Lovrene Guzelj 25c, Louis Bogataj 50c, Martin Obed 25c. Vsi v Avella, Pa. Anton Cufar, St. Paul, Minn. 20c; John Dolinar, Franklin, Kans. 10c. Skupaj \$2.30. Zadnji izkaz \$535.05. Vsega do danes \$537.35.

TAJNIKOM, ZASTOPNIKOM IN POSAMEZNIKOM.

V kratkem izide naš "Družinski Koledar". Da ne bo nepotrebnega povpraševanja in pisarjenja, naj si vsakdo zapomni sledeče: — Koledar stane 40 centov, za kar ga naročnik dobi poštne prost. Kdor jih naroči več kot 10 skupaj, jih dobi od 10 do 25 po 38 centov; od 25 do 50 se dobe po 37 centov; kdor jih pa naroči več kakor 50, jih pa dobi po 35 centov komad.

Manjša naročila pošljemo po parcelni pošti, večja pa po ekspresu. Tudi letos bomo po ekspresu tako pošljali koledarje, kakor smo jih lansko leto, to je, da ne plačamo takoj mi, pač pa tisti,

ki jih je naročil. To je zaradi tega, ker expresna družba mnogo boljše pazi, da se blago ne izgubi. Naročnik naj nam potem naznači, koliko je plačal expresa, naraka mu stroške povrnemo.

Koledarjev se je tiskalo le gotovo število, in kdor ga hoče dobiti, naj ga takoj naroči. Lansko leto bi jih bili lahko najmanj en tisoč več prodali, ako bi jih bili imeli. Kakor hitro bo dotiskan, bodo forme razdrtje in svince raztopljen, tako da je ponovna izdaja nemogoča.

Lepo število koledarjev imamo že sedaj naročenih. Ko bo vezan, ga pričnemo takoj razpošiljati. Vsem naenkrat ga seveda ne bomo mogli razposlati, ker ne more knjigovodnica dela izgotoviti v par tednih. Vsekakor pa bomo gledali, da ga bo tisti, ko ga bo prej naročil, tudi prej dobil.

Tajnikom soc. klubov, društev, zastopnikom in drugim priporočamo, da naj koledarje kolikor mogoče naročijo skupno. Na ta način so koledarji cenejši za Vas, mnogo nepotrebnega dela pa prihranjenega za vse. Klubi, ki so že naročili koledarje, plačali jih bodo pa pozneje, naj pri pošiljanju denarja izrecno povedo, da so koledarje že prejeli, ker drugače bi se znalo pripetiti, da bi jim iste ponovno poslali, za prve jih pa tirjali. Najrajši vidimo, da se nam denar pošlje po "Money Order".

Upamo, da bo koledar vsakega morda vseč. Niti Angleži, ki imajo ogromno literaturo, ne prodajajo nove izšlih knjig za tako nizko ceno.

Upravištvo.

NAROČNIKOM "DRUŽINSKEGA KOLEDARJA".

Vse tiste, kateri so naročili naš "Koledar" in še ne prejeli, lepo prosimo, naj me nikar vedno ne nadlegujejo z vprašanji, kdaj da ga bodo prejeli! Ako bi hoteli na vsa sliha vprašanja pisмено odgovarjati, potem bi morali smo zato nastaviti kup šribarjev.

Vsi naročniki naj upoštevajo sledeče: Do sedaj je naročenih že nad 3000 koledarjev, v knjigovodnici pa so jih vezali še le 1000, kateri so bili tudi takoj odposlani. Sedaj ko vidimo, da hočejo naši naročniki koledarje takoj, smo pritisnili na knjigovodnico in dobili zagotovilo, da bodejo vsi koledarji vezani do desetega